

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal
József-körút 18.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF.
Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR.
Kiadja: A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Tábori tüzéségünkről.

Budapest, augusztus 25.

(C.) Veszprém vidékén a legközelebbi napokban megkezdődik egyike a legérdekesebb hadgyakorlatoknak a király jelenlétében. E hadgyakorlat alkalmával végleges döntés még nem várható ugyan tábori tüzéségünk új felfegyverkezése tárgyában, vagyis a veszprémi hadgyakorlat még nem fogja véglegesen eldönteni, hogy tábori tüzéségünk mily mintájú gyorstüzelő ágyúval fog ellátni, de ez a felette fontos kérdés ez alkalommal mindenestre jóval közelebb jut a döntéshez. Valóban itt az ideje, hogy ez a döntés valahára megtörténjék. Eddig a gyorstüzelő ágyúk három mintája áll rendelkezésre a kísérleteknél: a kovacsolt acélbronzból és a nikkel-acélból készült két minta, mely a cs. és kir. katonai műszaki bizottság, illetve a Skoda-gyár által szerkesztetett, valamint a német szerkesztői „Erhardt“-féle minta. Miután a jövő új ágyúi tömeges előkészítéséről a delegációk előzetes jóváhagyása nélkül ugy sem lehet szó, nincs akadály, hogy a kísérleteket a veszprémi hadgyakorlaton túl egész jövő év tavaszig folytathassák, úgy mint azt a hadügyi kormány tervezi, de ez időpontot túl minden további halasztás csak veszéllyel járna. Ugyanis a döntés után még legalább két évig fog tartani, míg tábori tüzéségünk az új mintájú ágyúkkal és a hozzátartozó löszerezellel teljesen el lesz látva, ki merne pedig a mai körülmények közt jótállni, hogy a fegyveres világbeke addig fenntartható?

Jól tettük, hogy eddig vártunk; hogy elcsúszott volna bele nem mentünk, de komoly mulasztást követnénk el, ha tovább is várnánk, mert végre ez ügyben is a jobb a jónak az ellensége. Ha tehát az idő rövid-

sége miatt alig lehet feltételezni, hogy az előbb említett három ágyumintán kívül jelenleg még valamely más mintát is bevonnak a most folyamatban levő kísérletek keretébe, akkor a veszprémi hadgyakorlatok eredménye szakköreink illetve hadikormányunk részére már mérvadóvá válhat a jövőbeli elhatározásra, és a további kísérletek talán csak arra fognak szolgálni, hogy a jövő tavasszal valószínűleg jó-korán összeülő delegációk kapacitálására minél több anyag álljon rendelkezésre. Hogy a végleges döntés a három ágyuminta közül melyiknek javára fog kiütni, arra persze nehéz volna már most határozottan felelni.

Az eddigi kísérletek után azonban, melyek most már majd egy év óta folynak, több mint valószínű, hogy a mérvadó örök az acélbronzból készült ágyú-minta mellett fog-nak állást foglalni. Tény, hogy a lőtéren a három minta közül az acél-bronzból való ágyúcső legjobban bevált, tény továbbá az is, hogy az Erhardt-féle gyorstüzelő ágyú a jövőnek az ágyúja talán, de jelenlegi szerkezeténél fogva még alig felel meg azoknak az igényeknek, melyeket egy teljesen hadképes fegyvertől követelnünk kell. Kétszeresen örvendetes volna, ha a végleges elhatározás tényleg az acél-bronz mellett történnék, mert ez esetben az ágyúk előállítási költségeiben is tetemes megtakarítás volna elérhető.

A szép, türelmes bronz már régóta hű barátunk. Már a régi, 1864. évi báró Lenk-féle bronz ágyúink annak idején aránylag kevés költség árán változtattak meg a genialis Uchatius tábornok keze alatt a jelenlegi acél-bronz ágyúinkra. Később, mikor a gyorstüzelő ágyúk kérdése az utóbbi években aktuálissá vált, az Uchatius-féle ágyúcsövek ismét szenvedtek némely változást, hogy legalább

képesek legyenek gyorsabban tüzelni, mint addig. Ugy jött létre a jelenlegi provizorium, melynek csak egy, de igen fatális hátránya van; az tudniillik, hogy az acél-bronzból való ágyúink a füstnélküli puskafor hatalmas gázfeszítése ellen a kellő állandó ellentállással nem bírnak. Ezzel a különben nagyon ügyes provizoriummal egyszerűen nem volnánk képesek egy hadjáratot végigküzdeni, mert attól kellene tartani, hogy a hadjárat folyamában az ágyúknak egy jó része a szolgálatot felmondaná. Majdnem kénytelenek voltunk tehát a réges-régóta hű bronzunktól elbucsuzni és a drága és azonkívül szeszélyes acélhoz fordulni, de még az utolsó pillanatban egyik katonai műszaki tisztünk (Thiele altábornagy, a bécsi arzenál igazgatója) rájött oly módszerre, melynek segítségével az ugynevezett acélbronz keménységi fokozata olyképpen emelhető, hogy az új kovacsolt acélbronz — ami a gázfeszítés ellen való ellentállás hatását illeti — nyugodtan versenyezhet a legjobb nikkel-acéllal is. Tehát most is, az új gyorstüzelő ágyuminta életbeléptetése esetében, nem az anyag, hanem csak a szerkezeti módszer megváltoztatásáról volna szó.

Tábori tüzéségünk új felfegyverkezése tehát ez esetben a mostani tartalékkészleteknek az új mintára való átváltoztatásával venné kezdetét és hadtestként nyerne folytatást úgy, hogy egy hadtestnek összes tüzésége egyszerre az új fegyverrel s a hozzátartozó löszerezellel legyen ellátva. Magától értetődik, hogy a fentemlített átváltoztatás csak az ágyúcsövekre vonatkozhat, mert a lafetak és a löszerezegész ugyan elállítandók. A lafetaknak és az egységes töltényeknek (fém-ből való hüvely-lével) tömeges előállítási költségei milliókba kerülnek ugyan, de remélhető, hogy Magyarországnak így okozott súlyos megterhelése

REGÉNY.

TÜZZEL-VASSAL.

Irta: SIENKIEWICZ HENRIK.

(5)

Most már többen is odasereglettek Skrzetuski köré, hogy barátságot kössenek vele, s megdicsérik érelyes eljárásáért, mert egyikük sem szerette Tsaplinskit, s ugyancsak örültek, hogy megjárta a starosztja. Jóllehet ösmerték Tsaplinski és Chmielnickij ellenségeskedésének az okát: mégis mindannyian az utóbbi pártján állottak, mert hírneves harcos volt, aki nagy esatákon szerzett nevének győzedelmes babérról mert tudták, hogy a király is rokonszenvezett vele és sokat ad a szavára. A starosztával való torzalkodását nem tekintették valami jelentősebb dolognak; ilyen összeütközések napirenden voltak a nemesek között, kivált a ruthén kerületekben. Most tehát még annak a pártjára állottak, aki mint ember rokonszenvesebb volt nekik s csak később lán-golt föl Chmielnickij ellen egy a nemesség, mint a papság szívében az engesztelhetetlen, rettenetes gyűlölet.

Körülvették Skrzetuskit és nógatták, hogy igyék velök. „Kocints pajtás! Kocints velem is! Eljének a Wiszniowieciek! Ilyen fiatalon már parancsnok vagy! Eljen Jeremiás herceg, a hetmanok hetmanja! Jeremiást követjük a világ végére is! Török-tatár ellen! Fel, Stambulba! — Eljen IV. Ulászló, a mi szeretett, jó királyunk! — így kiáltottak összevissza. A leghangosabban azonban Sagloba kiabált, aki egymaga egy egész századot tudott tulkiáltani, s az asztal alá inni. Most is úgy ordított, hogy belérengtek az ablakok.

— Uraim, én már a szultánt is párviadalra hívtam a galati-i eset miatt!

Ne hazudozzál olyan rettenetesen!

— Nem állott ki a nyomorult, a becstelen! Majd kiporolom hát a hátát a háboruban! Isten éltessen, pajtások!

Most már Skrzetuski is nevetett, a kövér lovag pedig úgy ordított, mintha a saját hangjától akarna megskitülni. Félbeszakította azonban egy másik nemes, aki kabátja szárnyát meghuzta, s a lithvánok sajátos éneklő hangján így szólott hozzá:

— Sagloba! mutass be a parancsnok ur öngyáságának!

Skrzetuski kíváncsian nézte. Csodálatos egy ember volt, oly magos, hogy feje a tetőgerendát érte s még magosabbnak látszott rendkívüli soványága miatt. Kárász-testén azonban széles váll és izmos nyak ült, csupa csont és bőr mindakettő. Gyomra és hasa annyira visszaesett, hogy éhenhalónak lehetett volna tartani, ha finom posztóból készült szűkujjas kabátja s a Lithvániában akkor újdivatú magoszárú svéd csizmák nem vallottak volna a jómódu nemesre. Széles öve egész a csipőjéig esuzzott alá s az oldalán lógó szablya oly hosszú volt, hogy még ennek az óriásnak is a hónaaljáig ért. Aki azonban meg is ijedt ettől a rettenetes kardtól, nekibátorodott csakhamar, ha a tulajdonosa arcába tekintett. Sovány arcát hosszú, lecsüngő szempillák és szintén lecsüngő lenszöke bajuszszálak árnyékolták, s szinte gyermekies jószág és becsületesség sugárzott róla. Szempilláinak és bajuszának színe, de főként szokatlan hosszúsága valami szelíd, de egyszersmind neveltség kifejezést adott neki, s így olyan embernek látszott, akit mindenki féltelők az utjából. Skrzetuskinak nagyon megtetszett a hosszú lovag.

— Parancsnok ur Wiszniowiecki herceget szolgálja?

— Igen.

A lithvániai nemes összetette kezeit, mintha imádkozni készülné s az ég felé tekintve mondá: — Oh istenem, milyen nagy hadvezér ő! Milyen jeles lovag! Csak a szolgálatába állhatnék!

— Fölfogadna szívesen.

Sagloba közbeszólt: no, ha fölfogad, lesz két új nyársa a konyhán. Az egyik a kardot, a másik te magad. Még rófnék is használat: rajtad mérheti majd a szövetek hosszát. Pfüj, hogy nem szegyenled magadat keresztény ember létedre oly hosszúnak lenni, mint a pogányok lándzsái!

— Mi a neved? — kérdezte Skrzetuski.

— Poddipienta, címerem tanúsága szerint: a fejeket levágó!

— Mikor hagyta el Lithvániát?

— Két hét óta lézengek már itt Tsechrinben. Sacwilihowski urtól hallottam, hogy erre fogsz jönni s vártam reád, mert a te pártfogásodba akartam ajánlani magamat.

— Mondd csak, mit keres az a hóhérpallos az oldalodon?

— Nem hóhérpallos az, nagyságos kapitány uram, hanem egy kereszties háborubeli régi kard. Az őseim ejtették zsákmányul, tőlök maradt reám. Már Choynicánál is lithván kéz forgatta!

— Rettenetes egy szerszám, nagyon súlyos lehet. Ha két marokra fogom: akkor talán tudok vágni vele. Add csak ide.

A lithvániai nemes kihuzta a kardot a hüvelyéből és Skrzetuski egy kézzel nyílt utána. De le is esuklott vele a keze. Hm, mondotta, így nem lehet forgatni. Aztán két kézzel fogta s akkor már ment valahogyan a vagdalkozás. Kissé szegyenkezve szólott oda a többi nemes urnak.

— Nem próbáltátok meg ti is?

De azok szabadkozottak. Már megpróbáltuk, mondották, persze csufot vallottunk mi is. Sacwilihowski az egyetlen köztünk, aki egy kar-

legalább részben fedezetet talál a magyar iparnak az előállítási munkában való legintenzívebb részesülésében.

Ha már a tábori tüzérségünk új felfegyverkezéséből folyó költségekről szólnunk, még kell megjegyeznünk, hogy ez ökből az előállítási költségeken kívül hadi budgetünk állandó emelkedése is várható, mert a gyorstüzézőlő ágyúk rendszeresítése okvetlenül együtt fog járni tábori tüzérségünk átszervezésével is. Ma ugyanis csak az oroszok és mi maradtunk hívei a nyolc ágyuból álló ütégnek. Minden más államban a hat ágyuból álló ütég a tábori tüzérség legkisebb egysége. Utóbbi ütég mindenestre eddig is előnyösebb szervezetet jelent a nyolc ágyuból álló ütégnél, mert könnyebben kormányozható és az ágyúk tüzelési gyorsasága jobban kihasználható. Belátjuk mi azt eddig is, és ha mégis a nyolc ágyús ütég mellett maradtunk, annak okát csakis a takarékosági szempontban kell keresni. A gyorstüzézőlő ágyúk rendszeresítésével pedig a nyolc ágyuból álló ütég nonszenszé válik és abszolúte lehetetlen ily szervezetet továbbra fenntartani.

Ha most is megmaradnánk a nyolc ágyús ütégnél, akkor felesleges volna gyorstüzézőlő ágyúkat beszerezni, mert úgy sem volnánk képesek gyorstüzézőlő hatásukat érvényesíteni, tudniillik a tűzvonalban álló ütég ha „ütégtüzézőt“ alkalmaz, ami pedig a rendes tüzelési mód, annál jobban kihasználhatja ágyúinak gyorstüzézőlő képességét, minél kevesebb ágyuból áll az ütég. A nyolc ágyuból álló ütégben az 1. és 2. ágyú hiába áll már készen a tüzelésre, mert előbb még a 7. és 8. ágyúra kerül a sor. Más taktikai szempontok viszont nem engedik, hogy az ütég ágyúinak száma négyenél kevesebb legyen. Ugy látszik, hogy a hatos szám egy a taktikai, mint a tulajdonképpeni tűzvérségi igényeknek a legjobban megfelel. Ha tehát egy tüzérezredünk jelenleg négy ütégből áll 8—8 ágyúval, összesen 32 ágyúval, jövőben egy tüzérezrednek 6 ütége lesz 6—6 ágyúval, tehát összesen 36 ágyúval.

Nemcsak ágyúink számának szaporításáról lesz szó tehát — mely szaporítás már azért is szükséges, mert tábori tüzérségünk jelenleg, ami számát illeti, a más nagyhatalmak tüzérségével szemben kedvezőtlenebb helyzetben van — hanem új szervezeti egységekről is.

Az új szervezés után tábori tüzérségünk a jelenlegi 56 ezred: 224 tábori és 16 lovagló ütég, illetve 1888 ágyú helyett, 352 hattyús ütégből fog állani, összesen 2112 ágyúval. A szaporítás tehát csak 224 ágyú volna. De az átszervezésnél fogva 112 ütég ujjonnan felállítandó volna, t. i. tisztekkel és altisztekkel, részben lovakkal és felszereléssel is ellátandó. Ez a szaporítás és a gyorstüzézőlő ágyúk részére szükséges löszertöbblet hadi budgetünk állandó felemelését képezné.

Fejtegetésünkől kitűnik, hogy a legközelebbi jövőben mily komoly, felette nehéz feladat vár reánk. Mily nehéz áldozatot követel ismét a fegyveres béke a járma alatt nyögő népeinktől!

BELFÖLD.

Krieghammer lemondása. Hivatalos helyről még tolványt később a cáfolat arra a hírre, hogy Krieghammer közös hadügyminiszter megválik állásától. Bár Bécsben egyes helyeken nem hisznek a magyar fővárosból szárnyra kelt híreknek, mégis, tekintettel a legutóbbi történetekre, ezuttal komolyabban figyelemre kell méltatni a lemondásra vonatkozó hírt. Annyi azonban valószínű, hogy a hadügyminiszter-válság csak a dunántúli hadgyakorlatok után válik akuttá.

A pozsonyi mandátum. Pozsonyból táviratozzák, hogy Molecz Dani városi főgyűlés, a pozsonyi első kerületnek egyik szabadalvupárti képviselőjelöltje, ma déiben tartotta programbeszédét. A városháza díszterme ez alkalomból teljesen megtelt Molecz híveivel.

Molecz lendületes szavakkal hódolt beszédében Szilágyi Dezso emlékének, aztán a maga politikai elveit fejtegetve kijelentette, hogy Szől Kálmán feltétlenül hívének vallja magát s ebben a pozsonyi szabadalvúknak annál lelkesebben kell hogy kövessék, mert a miniszterelnök tevékenységének két oly sarkpontja van, közéletünk erkölcsi purifikálása és a gazdasági bajok orvoslása, melyben éppen Szilágyi volt legerősebb haróarsa. Rámutatott azután a reformok egész sorára, melyek keresztülvitele a kormányra és a parlamentre várnak. A gazdasági kiegyezés kérdésében óva int bizonyos jelzőszavak követésétől. Az önálló vánterületet nem célnak, csak eszköznek tekint, melyhez akkor kell nyulnunk, ha Ausztriával más alapon nem boldogulnánk. A városi kérdések érintése után azzal végzi beszédét, hogy Szilágyi hagyatékának tekint a közügyet épp oly őnzetlenül szolgálni, mint azt ő tette. A beszédet nagy éljenzéssel fogadták.

Szél Kálmán miniszterelnökből a gyűlésből a következő táviratot küldték Rátótára:

Pozsony város első választókerületének Molecz Dani képviselőjelöltünk programbeszédére egybegyűlt szabadalvú polgársága a beszéd hatása

— Ki hallgat majd a látására?

— Ki? A Dnyeper és a Dnyester mentén az egész lakosság, a rendes kozákság, a városok, a fekete tatárok és ez a népség ott, ni! — s oda-mutatott a vásártéren nyüzsgő sokadalomra. A korszami katonaságnak szánt szürkésfehér ökrök mellett ott heverészték a hajásárait, ezek a borszalmat keltő nyers emberek, akik egész életüket a sivár pusztaságon töltötték, a valóság fogalmának ösmertel nélkül. Külsőjük inkább orgyilkosokra, mint ökrőhajásókra valót, undor volt csak rájuk nézni is ezekre a durva, rut, rongyokba burkolt emberekre. Birkabőrrel és ökrőbőrrel volt a ruhájuk: egy darab bőr, a gyapjas vagy szőrös oldalával kifelé fordítva, alóla itt is, ott is előkandikált a fagyos hideg szélben fehérre sápadó metzelen hus. Fegyverök is volt, mindeniknek mástajta. Ilya, nyila, puzdrája ennek, tatarokardja annak, volt aki kasszával, vagy egy bot végére erősített löllőalkapocsosall fegyverezte föl magát. Mellettük nyüzsgött a sok vándor kereskedő, aki szarított halat, vadhúst, birkaszirt árult, aztán mindenféle tatár, kozák és parasztember, aki sőt, mézet, viaszt, kátrányt vagy szurkot hozott a vásárra. Micsoda gyűlésvész nép! s minthogy a mai éjszakát a városban kellett töltöniök, hát leitták magukat és mindenfelé dülöngélt a sok részeg. A vásártér közepén hatalmas tüzrakások lobogtak, itt-ott szurkot gyújtottak. Fűlsiketítő volt a zivaj: a tatárok élesen füttyöltek, doboltak, az ökrök bögték, közben pengett a citera és a vak énekesek teli tődvével fújták a divatos nótát:

Te fényes sólyom,
Magára szálló,
Távra látó!...

A kátránytól masztos, részeg kozákok pedig táncoltak és úgy ordítottak: hu, hu!

Az ittas durva tömeg láttára Saewilichowski is osztozott már a Barnabás aggodalmait. Valóban,

alatt lelkesedve üdvözli Nagyméltóságodat, mint az országos szabadalvupárt vezérét és tántorítottatlan bizalmáról biztosítja Excellenciádat.

Szajczi József pártelnök.

Báró Földmunkaügyi Frigyesnek hasonló tartalmú táviratot küldtek.

Vargios Imre ünneplése. Temes-bármegye egyetlen tiszta magyar községe Végvár, ma ünnepelte iennállásának százéves jubileumát a megye előkelőségeinek és az egész vidék értelmiségének részvételével. Ugyanakkor lelkes óvációkban részesítették a kerület választott képviselőjüket Vargios Imrét, az országos szabadalvupárt alelnökét, aki negyedszázada képviseli ezt a kerületet az országgyűlésen. Az ünnepségre Végvárra érkeztek Molnár főispán, Kabdebó alispán, Szivák Imre, Mayer Károly, Kabdebó és Steiner Ferenc országgyűlési képviselőik és még nagyon sokan a Délvidék előkelőségei közül. A község határában diadaliv alatt a rendező-bizottság élén Unger József buziási főszolgabíró fogadta a vendégeket lovasbandériummal és a község lakosságával. A református templomban tartott istentisztelet után a község díszgyűlése következett, melyen Róna Jakab tartotta az ünnepi beszédét, ismertetve a község történetét. Végül átadta Vargios Imrének Végvár történetének díszpeldányát.

Vargios meghatva mondott köszönetet s hangsúlyozta, hogy mindenkor törhetetlenül megmarad az igazi szabadalvúszás zászlója mellett. Déiben díszbeöltözött a királyra, majd felszólt Szivák Imre országgyűlési képviselő.

Ő és képviselőtársai — ugymond — azért jöttek, hogy meghajtsák lobogójukat a szabadalvupárt alelnöke előtt, akit a politikai lelkiismeretesség és őnzetlenség példányképpéül tisztelnek. Majd rámutat az Ausztriával való kiegyezésre és a németországi vámtariára, melyekben az ellentállás szerepét nem kell átengedni az ellenzéknek, mert szerinte a kormánypárt határozott állásoglalása sokkal nagyobb támaszt és erőt nyújt a magyar kormánynak. Ausztriában maga a kormány adta ki a jeleszt, hogy a magyar kvótát még jobban kell felemelni, már pedig a kiegyezés jelenlegi mérlege semmi szin alatt Magyarország terhére nem változhatik meg. A királyi döntéssel megállapított kvóta a megengedhető maximumnak tekintendő. A német vámtarifát is jelenlegi alakjában feltétlenül vissza kell utasítani.

Vargios Imre nagy zetszés közt reflektált Szivák beszédére, a maga részéről is hangsúlyozta, hogy a kvóta további emelése el sem képezhető; az ország viszonyai csak javulási irányban bírnak el változtatást. Adóemelésről szó sem lehet, de a nagy népretek helyzetén segíteni fog a progresszív adórendszer behozatala, melyet határozottan sürgetni kell. A német vámtarifát elfogadni lehetetlen. Olyan szövetségben mely velünk így elbáncik, nincsen köszönet. Végvár községet és vezetőit élteti, kiknek bizalmát a szabadalvúszás zászlója mellett törhetlen kitarással fogja kiérdemelni.

A lakomán még sokan szólaltak fel. Utána Vargios Imre a kerület több községének küldöttségeit io-

ával fel tudja emelni, de vágást tenni véle, még ő se képes.

— Hát te, lovag, tudsz véle bánni? — kérdezte Skrzetuski a lithván nemeset.

Ez pedig fölemelte a súlyos szablyát s mintha csak nádszál volna, úgy hadonászott vele hatalmas, nagy csapásokban, hogy hűvös szellő kísérte a suhintását. Skrzetuski elragadtatással nézte.

— Derék ember vagy! Légy nyugodt, a hereg szolgálataba fogad!

— Isten a tanum, hogy ez a leghőbb vágyam. Az ő szolgálataiban nem fog megrozsdásodni a kardom.

Saewilichowski éppen fölállott s intett Skrzetuskiinak is, hogy induljanak hazafelé, amikor egy galambfehér öreg ember lépett az ivóba s egyenesen feléje tartott. Barnabás volt, a cserkeszkapitány.

— Hozzád jöttem, — szólt Saewilichowskihoz. — Akkor gyereünk innét, mert itt már nagyon borszagu a levegő.

Skrzetuski is veiók ment. Az ajtónál már mohón tudakolta Barnabás, hogy érkezett-e hír Chmielnickijről.

— Igen. A szjecsijbe szökött. A bajtársam tegnap a pusztán találkoztott vele.

— Akkor hát hiába küldtem futárt Kudakba, hogy csipjek el, ha odaérkezik. Oh uram Jézus! uram Jézus!

Barnabás jajgatni kezdett, s társai megkérdezték, hogy mi baja?

— Hát nem tudjátok, hogy milyen fontos írásokat lopott el tőlem? hogy milyen szörnyű hatása lenne annak, ha tartalmukat a kozákokkal közli? Oh istenem! ha a király nem izen hamarosan háborút a beszámánoknak, akkor ezektől a papirosokból pattanik a lángragyújtó, a robantó szikra a puskaporos hordóba!

— Csak nem jósolsz lázadást?

— Nem jósolum, mert már ki is tört! S Chmielnickij sokkal jobb vezére lesz a fölkelőknek mint Nalewajko és Loboda voltak!

csak jeladás kellett, hogy föllázadjon ez a rablásra és gyilkolásra titkos hajlamokkal bíró tömeg, amely egész Ukániában ur volt. S mögöttök álltak a sitchi és a saporogini vajdaságbeliek, akiket ugyan megverték és leigáztak Maslownál, de akik régi szabadságukra emlékezve tehetetlen dühvel harapdáltak a szájukba feszített zablát, s egyáltalán nem tisztelték a hatóságokat. Kitűnően szerveztek, összetartó egészet alkottak egyébként s a parasztok, akik e vidéken ugys türelmetlenkedtek és zugolódtak már, nagyon rokonszenveztek velök. Saewilichowski elkomorodott. Néki még élénk emlékezetében voltak az ukrániai lázadásnak az idői s vezetőinek, Nalewajkonak, Lobodának és Kreminek az alakjai s minthogy Chmielnickijt is ösmerte, jól tudta, hogy ez az ember husz Nalewajkóval és Lobodával ér föl. Egész rettenességében föltárult már most előtte az a veszedelem, amelyet a szjecsijbe eljutott Chmielnickij rászabadíthat az országra, a kozákok régi kiváltságait és jogait hirdető okiratok fölhatalásával.

— Barnabás uram bizony legjobban tenné, ha maga is a szjecsijbe igyekeznék, hogy ott ellensúlyozza és megtörje a Chmielnickij munkájának a hatását.

— Hiába megyek már én oda. Hiszen a Chmielnickij szökésének a hírére cserbenhagyott a katonáim felerésze, s átpártolt ahhoz a gazhoz. Az én időm már lejárt, nekem már csak a sírdomb való, nem a hadvezéri pálcá.

Barnabás igazat mondott. Megmaradt ezután is a régi jó katonának, de a befolyását már elvesztette.

E közben Saewilichowski házához értek, letelepedtek a boroskanosok mellé, s az öreg kormánybiztos most már nem találta olyan fenyegetőnek a helyzetet.

(Folytatása következik.)

gadta. A község jubileumát szép népnünpély rekesztette be.

Horánszky Nándor beszámolója. Horánszky Nándor országgyűlési képviselő ma délelőtt képviselőtársai kíséretében választókerületébe Szepsibe utazott, ahol holnap mondja el a nagy érdeklődéssel várt beszámolóját. Horánszkyt Szepsiben Szekeres Ödön, a járszói prépostság kormányzója fogja üdvözölni és tiszteletére este nagy lakoma lesz.

Feloszlatott gyűlés. Molnár Jenő orsz. képviselő Szentesen gyűlést hívott egybe, de mint egy távirat jelenti, a hatóság feloszlatta, mert bejelentve nem volt.

A máramarosi kiállítás.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Máramarossziget, augusztus 25.

A máramarosszigeti mezőgazdasági és iparkiállítás ma nyitotta meg az alkalomhoz illő ünnepeséggel Hegedűs Sándor kereskedelmiügyi miniszter, aki dr. Nagy Ferenc államtitkár és Sztéryényi József miniszteri tanácsos kíséretében ma délelőtt érkezett városunkba.

A minisztert felvidéki útján mindenütt nagy lelkesedés kísérte. Beregvármegye határától, Királyházától kezdve mindenütt küldöttségek várták s a feldisznított pályaudvarokon a nagy tömegben egybegyűlt nép lelkes éljenzéssel fogadta.

Királyházán Bereg vármegye, Huszton Máramaros vármegye deputációja csatlakozott a vendégekhez; amaz Hagara Viktor főispán és Beesky alispán, emez pedig Szabó Sándor alispán vezette. Beesky alispán meleg köszönetet mondott a miniszternek a felvidéki lakosság érdekeinek támogatásáért, mire Hegedűs miniszter kijelentette, hogy a kormány kötelességének tartja, hogy fokról-fokra gondoskodik a nép számára munkáról s hogy így kiragadja a felvidéki lakosságot a kívánandó karjaiból.

Máramarosszigeten igazán imponáló fogadtatás várt a miniszterre. A pályaudvar, valamint az egész város ünnepi díszítéssel volt; a házakat lobogók és galyak ékesítették. Midőn a vonat berobogott a pályaudvarra, zeneszó hangzott fel. A minisztert báró Roszner Ervin főispán, Mihályi Péter, Nyegre László, Szaplonczay Miklós, Lator Sándor, Herczeg Ferenc, Szentpály Jenő, Szabó Gyula, Farbak István, Bolgár Ferenc, Perényi Zsigmond és Várady Gábor országgyűlési képviselők várták, akiknek üdvözlését a miniszter rendkívül szívélyesen fogadta, majd a nagyszámú és előkelő közönség lelkes éljenzése között kíséretével a megyeháza bájlatott, ahol akkorára már összegyűltek az egyházi, a katonai és a polgári hatóságok küldöttségei. Ott láttuk egyebek közt Mihályi Viktor görög-katolikus érseket, Firczak Gyula püspököt, Szerény György polgármestert, Bud Tinsz görög-katolikus vikáriust, Geiléri Mór és dr. Soltész Adolot, az Országos Iparegyesület küldötteit, és dr. Kovács Gyulát, a kereskedelmi muzeum igazgatóját, stb.

Hegedűs miniszter mindenk előtt Roszner főispán vármegyeházi lakására ment, ahol a főispán neje fogadta.

(Díszgyűlés a vármegyeházán.)

Féltizenegy órakor lépett a miniszter a vármegyeháza közgyűlési termébe, amelyet a megjelent küldöttségek zsutolásig megtöltöttek. A minisztert lelkes éljenzéssel üdvözlöttek, amely újra meg újra kiírt, mikor báró Roszner főispán meleghangú üdvözlő beszéde elhangzott.

Hegedűs Sándor kereskedelmiügyi miniszter erre következőleg válaszolt:

Fogadják meleg köszönetemet a szíves fogadtatásért egyfelől, másfelől pedig azért is mert jókívánataikat és elismerésüket iránymában együttesen fejezték ki. Ez az együttes érzés biztosítéka annak, hogy a vármegye területén minden illetékes tényező közreműködik a vármegye jólétének előmozdításán s hogy ezt az együttérzést nem zavarja sem felekezeti, sem nemzetiségi különbség. Ez az együttes üdvözlés egyáltalán bizonyosságot nekem arra nézve, hogy ha valamit teszek és arra töreksem, hogy minél többet és minél jobbat tehessenek és megvénnek és e megye szegény népének érdekében minden tényezőnek támogatására számíthatok. (Élénk éljenzés.) Eljöttem ide hogy a helyszínen közvetlenül ismerkedhessem meg nem csak azzal, ami van, hanem megtudjam azt is, ami nincs. Eljöttem, hogy a viszonyokkal és az emberekkel közvetlenül megismerkedhessem: mert sokszor egy tekintet, egy kézzöriztetést többet ér, mint száz meg száz levél. (Élénk tetszés.) A politikának, csak úgy, mint a hadviselésnek, a legfőbb feltétel helyeket kell legjobban megerősítenie és készenlétben tartania. (Élénk tetszés.) En e megye néptől erre a készenlétre akarom felszólítani (Leikes éljenzés.) és biztosíthatom a megye minden tényezőjét, hogy amilyen jól esik, hogy felismerik törekvésüket, épp díj mértékben érzem azt

a kötelességemet, hogy minél jobban megfeleljek azon reményeknek, amelyeket felkeltek, mert aki reményeket kelt fel és csalódást idéz elő, az hibát követ el, de aki reményeket kelt fel és azokat meg is valósítja, az dicsőséget arat. Ezt a dicsőséget akarom én; és ha elértem, ez lesz legszebb jutalmam. (Hosszas, lelkes éljenzés.)

A miniszter ezután bemutatatta magának a küldöttségek tagjait, az kiállítás megnyitására hajtatót.

Hegedűs miniszternél, mielőtt a kiállítás megnyitására ment. Graenzstein Béla pénzügyi államtitkár, gróf Teleki Géza és Farbak István országgyűlési képviselők tették tiszteletüket, hogy az itt üléselő országos bányászkongresszus üdvözlését tolmácsoljuk.

(A kiállítás.)

Ezután a miniszter a polgári leányiskola épületébe hajtatót, ahol a kiállítás egy része el van helyezve. Az utca képe igen érdekes látványt nyújtott; a városi lakosság fekete ruhái közé sok élénkséget vitt be a vidékiek festői viselete s a máramarosszigeti szép hölgyek divatos ruhái közül ki-kitarkált a ruthén és a magyar lányok saját készítésű, népies szimpompájú ruhája.

A kiállítás főbejáratánál dörgő éljenzés között báró Roszner főispán felkérte a minisztert a kiállítás megnyitására.

Hegedűs Sándor kereskedelmiügyi miniszter a következő szavakkal tett eleget a kérésnek:

Méltóságos uraim! Örömmel jöttem a kiállítás megtekintésére és annak megnyitására. Meg vagyok győződve, hogy bármit találok, az törekvésüknek komoly tanúbizonysága lesz, és hogy ami hiányt tapasztalunk, azt a közeljövőben ki-pótolhatjuk. Ezért örömmel nyitom meg ezt a kiállítást és kívánom hogy a közönség abból minél több tanúságot és hasznot meríthessen! (Hosszantartó lelkes éljenzés.)

A miniszter ezután báró Roszner Ervinné, Nyegre László országgyűlési képviselő, a kiállítás elnöke, Lator Sándor országgyűlési képviselő, a kiállítás al-elnöke, báró Roszner Ervin főispán és Balogh vikárius kíséretében a kiállítás megtekintésére indult.

Mindenekelőtt a háziipari kiállítást szemlélte meg, amely már elrendezésében az egész vonalon magán viseli a védnökönök buzgó, — a főispán nejeinek hozzáértő keze nyomát. Ez arész különben az egész kiállítás gerince. A miniszter igen beható érdeklődést tanúsított ugyszólván minden egyes darab iránt, de különösen leköltötte figyelmét a magyar kereskedelmi muzeum gyűjteményes kiállítása, amelynek Elek Pál igazgató kalauzolta.

Onnan a miniszter a mezőgazdasági termékek csoportjához ment, ahol Nyegre László, Lator Sándor és Mihályi Péter országgyűlési képviselők bemutatták a máramarosszigeti mezői termékeket; különös érdeklődést keltett Mihályi Péter uradalmának nagyobb-arany kiállítása.

Ezek után a bányászati és kohászati kiállítás következett, ahol az állami vasművek, az állami só-bányák, valamint a máramarosi magánosok izléses kiállítása tanulságos és áttekinthető képet nyújtanak. Végül az erdőtermékek tartalmas kiállítására, a faipar különféle termékeire került a sor, amelyek közt első helyen állanak a magyar állami erdők termékei.

(A banket.)

Délután egy órakor fényes banket volt a Vigadó dísztermében, ahol a város látta vendégeit a kiállítás megnyitására érkezett előkelőségeket és az országos bányászati és kohászati kongresszus résztvevőit.

Az első felköszöntőt báró Roszner Ervin főispán mondotta a királynak, mire Szabó Sándor alispán Szell Kálmán miniszterelnököt köszöntötte fel.

Nyegre László országgyűlési képviselő, a kiállítás elnöke, hosszabb, lelkes és magvas beszédben esetelte a kiállítás létrejöttét és célját, rámutatva azokra a bajokra, amelyeket a felvidéki nép érdekében orvosolni szükséges. „Olyan ez a vegyesjaku nép — így zárta szavait — mint a nemzeti trikolór, amely különböző színekből van ugyan összerakva, azonban harmonikus egységében a magyar nemzeti állam eszméit képviseli.” (Zajos tetszés.) Hegedűs Sándor kereskedelmiügyi minisztert köszönti fel.

A lelkesedéssel fogadott felköszöntő után Hegedűs Sándor kereskedelmiügyi miniszter mondott nagyhatású beszédet, egyiket a legszebbeknek, amelyeket a fehér asztalnál mondott.

Hangsúlyozta a kiállítás jelentőségét a háziipar-nak azt a becses anyagát amelyet itt talált és azt a meggyőződését, hogy az fejlesztésre, tökéletesítésre érdemes. Mert fokozni kell az igényeket, de ezt csak úgy lehet elérni, ha a nép egyuttal megélhetést is talál. Ez áll a kézmű- és a gyáriparról is. A szakértelen és a hazafias közönség az ipar fejlesztésének legkiválóbb tényezője és ebből a szempontból igen becses feladat vár a vidéki kiállításokra. Mert játszhatik köre hiúság is kiállítások rendezésénél; hisz a tükör a irizurát meg a nyakkendő is megmutatja. Hanem Máramarossziget önértékelését tekintve bele abba a tükörbe, amelyet a kiállításban mutatnak be a közönségnek, mert — amit örömmel láttam —

Máramaros népe a haladás útján van, ámbar még nagyon elmaradott; mert a haladás útján van, ezt a haladást elő kell mozdítani, annál is inkább, mert e haladásával nemzeti missziót teljesít. (Élénk tetszés.) Meg vagyok győződve, hogy minden lépés, amelyet a nép ipari tevékenysége és szellemi kiképzetése érdekében teszünk, egyuttal a hazafias érzületet is biztosítja, mert a felvilágosodott fej és a kiképzett ügyes kéz sokkal inkább élesíti a nemzet lelkesedését, mint a tudatlan közönség, amely azt mondja, hogy nincs már számára hely. (Élénk tetszés.) Itt mindenkinél van helye, csak meg kell, hogy teremtsük s aki gyenge, azt támogatunk és segítenünk kell, hogy ebben a nemzeti életben helyet foglalhasson. És bár ez mindennapi fáradszó munka, amelyet csak zubbonyban végezhetünk és nem diszmagyarban, de viszont sokkal hasznosabb, mint bármely nagyhangú irázis, mert e munkával mintegy a kezébe vezetjük mindenkiné a kenyeret, sőt kezéből a szájába és ez a feladat (Élénk tetszés), ez a feladat ott, ahol a nép évtizedek, sőt évszázadok óta el van hanyagolva. Hisz ez a nép kiejti kezéből, de sőt szájából a kenyeret, a nélkül, hogy az ország észrevenné; mert ha primitív szükségletet kielégítette, akkor további szükséglete nincsen. Fel kell tehát kelteni benne az önértéket, az ambíciót, meg kell vele kedveltetni a munkát, meg kell vele érteni, hogy mekkora gyönyörűség és makkora haszon az, mennyire emeli az ember önértéket, sőt családi boldogságát és a nemzeti büszkséget. (Zajos tetszés.) S ha ebből törekvésben itt-ott létréértékekkel találkozunk, az nem tántorít meg, hanem inkább serkent a munkára; s ha abban összerokadok, dicső célokért haltam meg, mert most nem a csataterén terem a dicsőség, hanem a munka mezején. S ki leg többet dolgozott, az lézzen köztünk legdicsőbb. Akik e kiállítás rendezésében dolgoztak, azokra és főleg a kiállítás védnökökre, Roszner Ervin bárónéra emelem poharamat. (Hosszantartó éljenzés.)

Müller Károly apát Teleki Géza grórné, a bányászkongresszus elnöke, Szerény György polgármester a vendégek, dr. Papp Tibor tanár Roszner főispánra, Mihályi képviselő a földmívelési és pénzügyi miniszterekre, Várady Gábor képviselő Mihályi érsekre mondtak felköszöntőt; Mihályi Viktor érsek hangulatos tősziban a vármegyére emelt poharat. Lator képviselő Firczak püspököt élteti; Székely Zoltán Herczeg Ferencre emel poharat.

Herczeg Ferenc szólt ezután. Be akarja bizonyítani Hegedűs miniszternek, aki amint mondja, nem szeret adósa maradni senkinek, hogy a magyar irók mennyire fizetésképek, legalább abban, hogy rögtön feleljen. (Derűltség.) Azt tanulta, hogy a jó pohárköszöntő, minél hosszabb az asztal, annál rövidebb legyen. (Derűltség.) Azt is tanulta, hogy a jó pohárköszöntő három részből áll: egytetemes bevezetésből, magvas tartalomból és lelkes befejezésből. Az asztal hosszúsága feljogosítja őt arra, hogy elejtje az egytetemes bevezetést és a magvas tartalmat, a lelkes befejezésen kezdje. (Élénk derűltség.) Leikes szavakban meghívja a máramarosiakat — örülve, hogy szemlétszembe láthatja ezt a népet, amely már évszázadokkal ezelőtt kiérdemelte a „fidelissima natio“ nevé — a jövő évi verzező kiállításra. (Éljenzés.)

Hegedűs miniszter: Hát engem meg se hív? Herczeg Ferenc: Iparkiállításra Hegedűs minisztert meghívni nem is volna helyén, mert ott ő csak házigazda lehet. (Derűltség, Tetszés.)

Kremetzky Arnónak a sajtóra mondott felköszöntője után asztalt bontottak s a miniszter és kísérete kirándultk Bocskóra, a „Klotild“ kémiai gyár megtekintésére, ahonnan este fél 7 órakor tértek vissza. Este fél tíz órakor fényes estély volt a főispán termében, amelyekhez a vármegyeháza nagytermét is hozzátették. Az estélyt báró Roszner és neje adták a város és megye vendégeinek tiszteletére. Este 11 órakor az egyesült dalárdák és a bányászzenekar szerénadót adtak a miniszternek.

KÜLFÖLD.

A délafrikai háború. Az angol közvélemény hangulatára nagyon jellemző az a lesújtó kritika, amelyet Charles Williams a Morning Leader című heti folyóiratában mond a délafrikai katonai helyzetéről. A kiváló szakember rámutat arra, hogy Krutzeinger egy maroknyi csapatát hatolt be Oranjiába, de nem tudja senki, hová lett 800—4000 emberre becsült seregének zöme. Scheeper csapata talán már elérte a tengert és nem lesz meglepő, ha meghalljuk, hogy De Wet uja betört a Fokföldre. A helyzet így Williams szerint lényegében nem változott és világosabb, mint valaha, hogy a szó praktikus értelmében se az egyik, se a másik köztársaság területe nem a miénk és hogy az ellenség éppen annyit bír a mi régi gyarmatunkból, mint mi az övékéből. A boerok komolyan fenyegetik összeköttetésünket és mi nem tudjuk a magunk jóllás alattvalóinkat sem megvédeni. Az egész hadjárat hijján van az egy-séges, rendszeres vezetésnek. — A Times rózsásabbnak látja a helyzetet, de az is hangsúlyozza, hogy erősebben kell szorítani a boerokat, ha azt akarják, hogy Kitchener proklamációjának meglegyen a kívánt hatása. A végleges siker ma inkább, mint bármikor a brit csapatok mozgékony-ságától függ, de ebben fizikai frisseségre és fúr-geségre van szükség. A Times ezért azt ajánlja,

hogy a kifradt reguláris csapatokat váltsák föl indiai brit csapatokkal.

London, augusztus 25.

A Reuter-ügynökség jelentéi Fokvárosból tegnapról: A boerok délfel tartották a Fokgyarmatban. Scheeper csapatai Ondtshoorat fenyegetik.

A BUDAPESTI NAPLO telefonja.

Szerkesztőség 56—12
Kiadóhivatal 54—39

HIREK.

Budapest, augusztus 25.

— **BUDAPESTI NAPLO.** Augusztus 31-én új előfizetés nyílik a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejár, méltóztatásukkal a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Személyi hírek.** *Kállay* Béni közös p'nzügy-miniszter tegnap Rajtótól újra visszatért Bécsbe. — *Ferdinánd* bolgár fejedelem fürdőhasználatra Püstyénbe érkezett.

— **A román trónörökös Magyarországon.** A dunántúli hadgyakorlatokon részt fog venni *Ferdinánd* román trónörökös is *Averescu* vezérkari ezredes társaságában. A trónörökösöt maga királyunk hívta meg, aki örömmel fogadta el a meghívást.

— **Visszautasított kitüntetés.** A német császár mint porosz király már két esztendővel ezelőtt az „egészségügyi tanácsos” címet adományozta dr. *Stefan* Jakab Fülöp frankfurti orvosnak. A kitüntetés dr. *Stefan* tudta nélkül történt, de azért mégis követelt tőle a porosz udvari hivatal 300 márkát, mint a kitüntetés taksáját. Dr. *Stefan* megörült ugyan a császár kegyének, de a díjat lefizetni még sem akarta és erre pörre került a dolog. A pörnek csak most vetett véget a császár kabinetirodája azzal, hogy a címadományozásra vonatkozó legfelsőbb elhatározást egyszerűen visszavonatta. A német birodalom hivatalos lapja a napokban adott erről hírt és ezzel a befejezéssel a frankfurti orvos is meg van elégedve.

— **A kecskeméti kiállítás berekesztése.** A Kecskeméti vidéki kiállítás rendező bizottságát *Hegedűs* Sándor kereskedelmi miniszter táviratlag értesítette, hogy egyéb elfoglaltsága miatt a kiállítást nem látogathatja meg. Ennek következtében a bizottság lemondott a kiállítás meghosszabbításáról s a kiállítást ma este bezárták. *Kada* Elek polgármester záróbeszédében köszönetet mondott *Hegedűs* és *Darányi* minisztereknek támogatásukért, majd meleg szavakkal köszöntötte meg a kiállítók áldozatkészségét s elismeréssel adózott gróf *Keglevich* Gábornak a Pestmegyei Gazdasági Egyesület elnökének és *Serjőz* Géza tükárnak valamint *Pataky* Imre és *Groselli* Miklós csoportbiztosoknak kifejtett tevékenységükért. A kiállítók nevében *Tajcsik* Sándor méltatta a rendezők érdemeit. A kiállításnak két hét alatt 30 ezer fizető látogatója volt.

— **Trefort emléke.** A magyarországi tanítók országos árvaháza kegyeletesen emlékezett meg e hó 21-én nagy alkotójáról Trefort Ágoston volt közoktatásügyi miniszterrel, akinek halála évfordulója volt. *Diszes* koszorút helyezett Trefort sírjára e fölrással: „A tanítók árvának hálás megemlékezése.”

— **Az erdélyi szászok gyűlése.** Nagyszombatból telegrafálják: Tegnap kezdődött a szász egyesületi kongresszus. Ma délelőtt ünnepi istentisztelet volt, mire a *Gustáv Adolf*-egyesület ülést tartott. Az ülés után adott disztrakción *Müller* püspök felkötöttöt mondott a királynak, kiemelve a szászok rendhívtelen hűségét ő felsége iránt. Ő felsége csak nemrégiben is *Pildner* képviselő előtt kifejezést adott a szászok iránti kegyes jóindulatának. Dr. *Teutsch* vikárius a kormányt köszöntötte ízl., amelynek bölcsesége iránt, mint mondta, a szászok teljes bizalommal viseltetnek.

— **Mise a mária-remeteli templomban.** *Károly* János székeséhvári nagyprepost, püspöki helynök, augusztus 29-ikén megsejleli a Budapest mellett levő Mária-remeteli templomot s ott ugyanakkor szent misét mond.

— **Luther-szobor Magyarországon.** A magyar ágostai evangélikus egyház vezérleírfaai szobrot akarnak emelni *Luther* Mártonnak, a protestáns vallás megalapítójának. A szobrot *Békes-Csabán* állítanak ízl a nagytemplom- és a *Rudolf-főgimnázium* előtt levő téren. A csabai hitközség az adakozások sorát most nyitotta meg 1000 koronás adománnyal. A szükséges összeg előteremtésére országos gyűlést indítanak és a külföldi nagy protestáns államaiban is gyűjtenek. *Luther* Mártonnak szobra díszíti a budapesti evangélikus egyház Kerepesi-uti bérházát, de a csabai szobor lesz Magyarországon a nagy hitújítónak köztérre állított első emléke.

— **Az állami tisztviselők kongresszusa.** A tisztviselők kongresszusát előkészítő központi bizottság értesíti az érdekelteket, nevezetesen a fővárosi és vidéki állami tisztviselőket, hogy szeptember 21., 22. és 23-án tartandó általános tisztviselői kongresszuson való részvételre igazoló-jegyeket fognak kiállítani. Ez igazoló-jegyeket szeptember hó 1-től 10-ig bezárólag délután 4—6 óráig a központi bizottság irodájában (II. Fő-utca 4.) átvethetők. Az igazoló-jegyekre minden állami tisztviselő igény tarthat, aki személyesen jelentkezik a bizottság irodájában és államtisztviselői jellegét kellően igazolja. A vidéken alkalmazott tisztviselők írásbeli megkeresésre is kapnak igazoló-jegyet. Igazoló-jegy nélkül a kongresszuson senki sem vehet részt.

— **Egy eltévedt golyó.** A berlini *Local*-analyzer nyomán már adtuk hírt a trónörökös csehországi vadászatának sajnálatos incidenséről. Ugyanez a lap most a következő részleteket tudta meg prágai levelezőjétől: A trónörökös *Schwarzberg* hercegnek volt vendége a hercegnek csehországi vadászterületén rendezett vadászatán. Nyilvános hirdetések útján szigorúan meg volt tiltva, hogy bárki is a vadászterületre lépjen. Egy szegény asszony, ki egy magányos kunyhóban éldegelt s ki talán olvasni sem tudott, mégis beemléskedett az erdőbe. *Böhmisch-Röhren* közelében, *Tussels* mellett lépett be az erdő vadászterületére s málnát szedgetett. Szerencsétlenségére senki sem vette észre az anyókat. Egy őzbak tünt föl most hirtelen az erdő homályában. Lövés dördült el s az őzbak találva rogyott össze. De a gyilkos golyó átfurva az őzbak testét, a szegény asszonyt is eltalálta s az anyóka is *holtan rogyott össze*. *Ferenc Ferdinánd* trónörökös volt a szerencsétlen vadász.

— **Templomából kizárt plébános.** A budapesti görög-keleti egyházközség és plébánosa között nemrégiben viszálykodás tört ki. Ebből kiolyóan az egyházközség fölmondott a plébánosnak, aki azonban ezt nem fogadta el és dolgát egész a miniszterig vitte. A miniszter úgy döntött, hogy a község nem bocsáthatja el a papját. Mindazáltal megtörtént, hogy az egyházközség a plébánost megakadályozta papi tevékenységében. Amikor ugyanis a plébános tegnap, szombaton meg ma, vasárnap misét akart szolgáltatni, a templomot zárva találta és így a plébános s az összesereglett hívők is a templomon kívül rakedtek.

— **Sampson tengernagy elmebajos.** *Sampson* admirálisról, aki a spanyolói tengeri csatában a győztes amerikai flotta parancsnoka volt, azt jelentik, hogy elmebajos. Washingtoni tengerészlelték rendkívüli érdeklődéssel várják *Chadwick* kapitány látogatását *Long* tengerészeti államtükárnál, aki most *Hingham*ban nyaral, mert *Chadwick*nak kell *Sampson* tengernagy állapotáról referálnia. *Chadwick* kapitány ugyanis meglátogatta *Sampson* tengeragyot a haditengerészet bosztoni hajógyárában, hogy meggyőződjék róla, vajjon *Sampson*, a hajógyár igazgatója csakugyan annyira oda van-e, mint állították. *Chadwick* tényleg már csak romjait találta egykori főnökének. Szemtanuk beszélik, hogy a tengeragnyon az ideges kimerültség tünetei mutatkoznak és nem emlékezik sem eseményekre, sem személyekre, sőt alig tud már összefüggően beszélni. *Chadwick* úgy észlelte, hogy *Sampson* a vezetése alatt álló hajógyár legfontosabb ügyeivel sem ismerős már és legjobb barátait sem ismeri föl többé. *Sampson* barátait nagyon leverte az admirális betegsége, főleg a miatt, mert félték, hogy az kedvezőtlen kihatással lehet a *Schley* által ajánlott vizsgálat eredményére. *Schley* tengeragnyagnak tudvalevőleg *Sampson* barátai szeméretetik, míg a spanyolói csatában gyván viselkedett, míg a *Schley*-párt a győzelem minden dicsőségét *Schley* számára vindikálja. Már is azt beszélnek, hogy *Sampson*nak nem kell majd megjelenie a vizsgáló-bizottság előtt, hanem felkéri, hogy írásban adja elő vallomását.

— **Szerelmi dráma Szegzárdon.** *Csányi* Ferenc pékmester illetékességéből agyonlőtte feleségét és azután meggyújtotta áldozatának ruháját is és elmenekült. A csendőrség keresi a hitvesgyilkost.

— **Vadászati és zoológiai kiállítás.** Az Országos Magyar Zoológiai Társulat ez év október és november havában vadászati és zoológiai kiállítást rendez Budapestben. A részletes programot már összeállították s kivánatra minden érdeklődőnek megküldi a kiállítás igazgatósága melynek hivatalos helyisége *Rottenbiller-utca* 30. szám, I. emelet 10. ajtó szám alatt van.

— **Rabbiválasztás Budán.** A budai izraelita hitközség augusztus 29-ikén, csütörtökön, délelőtt kilenc órákor tart a rabbiválasztó nagygyűlést a hitközség Öntőház utca 5. szám alatt levő tanácstermében. A hitközség előjárósága a választmány és a képviselőtestület egyhangúlag dr. *Klem* (viss) Arnold veszprémi írábbit jelölte s valószínű, hogy a nagygyűlés is meg fogja választani.

— **Halalozás.** *Bocsári* *Mocsáry* János nyugalmazott kir. járásbíró, volt 1848-49. honvédfőhadnagy, Zalamegye törvényhatósági bizottságának tagja 83 éves korában *Belatincez*on elhunyt. A megboldogultat ma temették a belatincezi katonkusz temetőben.

— **Az új tanév.** Az V-ik kerületi polgári leányiskolában a Váci-kört 58-ik száma alatt szeptember 2-án az első, 3-án a második, 4-én a harmadik, 5-én a negyedik osztályba délelőtt 8 órától 12-ig történik a beírás. A vele kapcsolatos női kereskedelmi tanfolyamra és a nőkereskedő alkalmazottak részére nyitandó továbbképző tanfolyamra a főlvételt ugyanazonokon a napokon délután 6-ig meg.

A VI. ker. községi polgári fiúiskolában (Nagymező-utca 1.) a javító és pótló vizsgálatok augusztus 30-án a felvételi vizsgálatok pedig 81-én, mindenkör 8—12 óráig tartanak meg. A beíratások az I. osztályba szeptember 2-án, a másodikba szeptember 3-án, a harmadikba szeptember 4-én és a negyedikbe szeptember 5-én lesznek.

Dr. *Málnai* Mihály né nyilvános leány tan- és nevelőintézetben a beíratások szeptember 1-től 7-ig tartanak. A tanítás szeptember 12-ikén kezdődik.

— **Amerikai cseledekről.** Amerikában új stá-diumba jutott a cseléd probléma. Chicagóban megalakult a *National Servant Girl's Union of Amerika*, amely a gazdák szeszélyeivel szemben a következő védelmet követeli a cselédeknek.

1. A munka reggel 5 óra előtt meg nem kezdődhetik és megszűnik abban a pillanatban, amint a cseléd elmosta a vacsoránál használt edényt. Naponkint délután két óráig maguk számára igényelhetnek a cselédek, azonkívül hetenkint kétszer egész estájuknek szabadnak kell lennie.

2. Ha a cseléd be akar lépni valamely klubba az uraságnak az ellen kifogása nem lehet. Mérsékelt számban barátokat is fogadhat a cseléd, feltéve, hogy a maga pénzén vendégeli meg őket.

3. A cselédek barátait sem a konyhából, sem a hátsó folyosóról kiiltani nem szabad. A család tagjai ilyenkor nem zavarhatják meg beszélgetésüket.

4. Hétfőn annyi szabad időt kell engedni a cselédeknek, hogy bevásárlásokat végezhesenek. Azok az uraságok, akik ezeket a feltételeket nem fogadják el a *National Servant Girl's Union* tagjai által bojkottáltak.

— **Lövöldözés az utóán.** Nagy riadalmat keltett az éjszaka egy rablómerénylet lövöldözése a *Kis-korona*-utcaiban. *Zilzer* *Henrik* háztulajdonos az éjjel hazafelé tartott a *Kis-korona*-utcaiban, s amikor az utca sötétebb helyére ért, a kapumélyedésből egy ember ugrott elő, torokn ragadta a háztulajdonost és óráját el akarta rabolni. *Zilzer* azonban nem vesztette el a lélekjelenlétét és botával végre vágott a támadó fején. Erre az utonálló ezerosztett *Zilzer* és futásnak eredt. *Zilzer* és az összesereglett tömeg üldözőbe vette a rablót, de ez revolvert rántott elő és jobbra, balra lövöldözve elmenekült. A véletlennek köszönhetően csak, hogy nem sérült meg senki.

— **Cigányzene a Telefon Hírmondóban.** A Telefon Hírmondó előzetének szórakoztatására ma este 8 órától 11 óráig cigányzenét fog közvetíteni. A cigányzene-átvitelt az *Enke*- és az *Elite-kávéház*ból közvetíti a *Hírmondó*, ahol *Zöldi* *Marci*, illetve *Kőzsi* *Antal* zenekara játszik. A zenekarvezető azonban megszaktja 8 óra 15 perckor a fészdeolvasás és 10 10—10 órákor az esti olvasás, melynek keretében az est folyamán érkezett legújabb híreit olvastatja föl a beszélő újság szerkesztője.

(x) **Magyar Thomassalak.** 17—20% összfophors., ebből ca. 50% citromsavban oldható 75% porlinom, 80 kilogramm ingyen zsákban legolcsóbban ajánl a kartellen kívül álló *Sátori-gyárak* központi irodája, Budapest IX., *Dandár-utca* 25.

A világ adóssága.

Chicago, augusztus 19.

O. P. *Austin*, az Egyesült-Államok statisztikai hivatalának főnöke, a *North American Review* most megjelent augusztusi számában érdekes tanulmányt közöl a különböző nemzetek államadósságairól. A tanulmány cikk nyomán a következőkben ismertetjük az államadósságok növekedését e század folyamán és egyben összehasonlítás tárgyává tesszük az egyes nemzetek adósságait és azok természetét.

A világ összes nemzetének államadóssága jelenleg százötvenkilencezer millió korona. Ebbe az összegbe már bele van számítva a tolyó évben eszközölt 750 millió korona angol-, a 425 millió korona orosz- és a 375 millió korona német-kölcsön.

A rendelkezésre álló megbízható adatok szerint a világ adóssága 1793-ban, a Napoleoni hádjáratok kezdetén, tizenkétezeröttszáz millió korona, tehát a mostani adósságnak körülbelül egytizede volt.

Az államadósságok főképpen a 19. század második felében növekedtek. 1793-tól 1848-ig tizenkétezeröttszáz millió koronáról negyvenkétezer millióra emelkedtek, holott 1848-tól 1901-ig százötvenkilencezer millió koronára szűktek fel.

Az 1798—1848-iki időközben az államadósságok növekedése harmincezer millió korona volt, azaz átlag ötszázharmincezer millióval, azaz átlag évenként kétezerszázhetven millióval szaporodtak az államok adósságai. Tehát a 19-ik század második felében az államok átlag évente négyszázharminc új kölcsönt vettek fel mint a század első felében.

Az államadósságoknak ilyenét óriási emelkedése egyidejű a gőzök és az acélnak mint közlekedési eszközöknek való adaptálásával és kétségtelen, hogy a vasutak és gőzhajók építésének nagy része van az új adósságok csinálásában. A legtöbb európai nemzet és az

angol kolóniák is többnyire tulajdonosai a területeiket átmetező vasúti vonalaknak. Mégis a háborúknak és az állandó hadseregek rendszérének sokkal nagyobb része van az államadosságok rohamos emelkedésében, mint az új közlekedési vonalak építésének.

Ausztria-Magyarország adóssága, mely a század közepén háromezer millió korona volt, most tízezer-háromszáz millió korona. Németország adóssága (az egyes államok külön kölcsöneit figyelmen kívül hagyván) 1870-ben ötszázhetvenkilenc millió volt, 1900-ban kétezerhatszáznyolcvanöt millió koronára rugott. Olaszország 1869-ben kétezer millió koronával tartozott, 1900-ban tízezerkétszázötvenöt millióval. Oroszország 1853-ban háromezer millióval volt adós. 1900-ban tízezer millió koronával. Franciaország adóssága 1852-ben ötezer millió koronát tett, 1900-ban pedig huszonkilenczezer millióra rugott.

A visszafizetésre az államok, úgy látszik, keveset gondolnak. Csakis az angol nyelvű nemzetek, azaz Angolország és az Egyesült Államok mutatnak hajlandóságot adósságaik csökkentésére.

Anglia tartozása 1857-ben huszezer milliónál több volt, 1900-ban tízezer millió koronát tett. noha 1900. március óta kétezerkétszáz millió új kölcsönt vett fel az afrikai háború költségeire.

Az Amerikai Egyesült Államok adóssága 1865-ben valamivel több volt tízezerháromezerhatszáz millió koronánál, 1900-ban pedig az Egyesült Államok csak ötezerötszáznegyven millió koronával tartoztak.

Erdekes, hogy az adósságok szaporítására a latin fajú nemzetek mutatnak különös hajlandóságot. Az utóbbi harminc év alatt tehát 1870-1900-ig Amerikában a latin fajú nemzetek adóssága 50%-al, Európában, Anglia kivételével, a latin fajú nemzetek tartozása 100%-al növekedett; az ázsiai államok adóssága — már azoké, amelyekről megbízható statisztikai adatok vannak — 200%-al emelkedett. Az angol kolóniák — ugyanezek az utóbbi 30 év alatt — India kivételével 3-400%-al gyarapították tartozásukat. Anglia 25%-al, az Egyesült Államok több mint 50%-al csökkentették ez idő alatt tartozásukat.

A latin fajú nemzetek adósságcsinálási hajlamát egy pár adattal illusztráljuk.

Spanyolország 1874. óta megkettőzte adósságát. Olaszország 1-70. óta szintén megduplázta tartozásait. Portugália adóssága per capita nagyobb, mint bármely más európai országé. Franciaország adósságát 1852. óta megötszörözte.

Ha az adósságok természetét vizsgáljuk, vagyis azt nézzük, hogy mi célból csinálódtak, nagyjában a következő eredményekre jutunk. Németország és annak egyes államai noha a hadseregek is nagyban költöztek, a legutóbbi századnegyedben főképpen kamatozó vállalatokba fektették be a kölcsönvett tőkét, hogy, hogy az adósságoknak megvan az egyenértéke. A szláv fajú nemzetek, melyeknek legfőbb képviselője Oroszország és Ausztria-Magyarország, mely a szláv és germán fajok közé van ékelve, nagyban emelték adósságaik összegét de egyben vasutakban és más hasznos beruházásokban legalább részben bírják azoknak az egyenértékét. A latin fajú nemzetek viszont gondatlan könnyelműséggel csináltak új adósságokat és sokkal kevésbé hasznos és értékes beruházásokba fektették be azokat, mint a fentebb említett államok. India és a bált-kolónia egyáltalán főképp vasutak, öntöző-csatornák, középületek és más hasznos beruházásokra fordították a felvett kölcsönöket.

Anglia és az Egyesült Államok, noha háború idején újabb kölcsönöket vettek fel, a béke idején állandóan törlesztették azokat a tartozásokat, amelyeket a háború költségei tettek szükségessé.

Ami már most azt illeti, hogy kiknek a kezében vannak ezek az államkötvények, nagyjában azt mondhatjuk, hogy Anglia, Ausztria-Magyarország, Franciaország, Németország, Németalföld és Belgium államkötvényei többnyire a saját polgáraik kezében van. Olaszország, Spanyolország, Portugália és Oroszország kötvényeit csak részben bírják az illető államok polgárai, azok nagyobb része Franciaországban és Németországban van elhelyezve. Az amerikai latin fajú nemzetek kölcsönei Angliában, Kínában és Japánban Angliában, Németalföldön, Belgiumban, Németországban és Franciaországban nyert elhelyezést. A brit kolóniák kölcsöneiket Angliában vették fel.

Ha az államadosságok ilyen rengeteg megnövekedésével szemben a világ fizetési képességét tesszük tanulmány tárgyává, azt látjuk hogy noha az államadosságok egy század alatt megtízszereződtek másrészt a föld lakossága ezalatt az idő alatt 150%-al szaporodott. Az arany és ezüst, a voltaképpeni fizetési eszközök, a tizenkilencedik században, 300%-al szaporodtak mennyiségben. És valószínű, hogy e két nemes fém az új században még nagyobb arányban fog a bányákból napvilágra kerülni.

Az egyes államok vaarona pedig, noha azt teljes

alapossággal nem lehet felbecsülni, mégis körülbelül ugyanazon arányban emelkedett, amilyenben az adósságok szaporodtak. Így 1800-ban az Egyesült Államok, Franciaország és Spanyolország állami vagyoni mérlegét százezer millió koronára becsülték, 1895-ben Mulhall azt kilencszázhetvenötezer millióra teszi, az az a század végén az éppen tízszer akkora volt mint a század elején. Az egyéb nemzeteknél is körülbelül hasonló arányban emelkedvén a vagyoni mérleg, állíthatjuk, hogy az adósságok szaporodásával egyforma arányban gazdagodtak is az országok.

Legnagyobb adóssága Franciaországnak van, utána Anglia következik, Oroszország a harmadik, Olaszország a negyedik és az Osztrák-magyar monarchia az ötödik.

Kedvező jelenség az államadosságok terén, hogy a kamatláb lényegesen csökkent. A század folyamán körülbelül a felére apadt a tőke után fizetendő százalék. Az Egyesült Államok 1865-ben 7-3% mellett vett fel kölcsönt, 1900-ban pedig ezerötszáz milliót kölcsönét 2% mellett kötötte meg. Ez persze kivételes dolog. Általánosságban azt mondhatjuk, hogy állami kölcsönök után ma 2-3 1/2% fizetendő.

Austin ur, a North American Review tanulmányának tudós szerzője szerint, a jelen kedvező viszonyok között az államok bátran vehetnek fel új kölcsönöket, csak aztán gondoljanak — a visszafizetésre is. Vannak azonban, úgy mondja, nemzetek amelyek egy ismeretes mondatát ékkelpen para razálnak:

— Pompás idő van kúnt; sőtáljunk egyet — és növesztjük meg egy kicsit állami adósságunkat ...

Székelly Béla.

A compiégnei kastély.

Páris, augusztus 25.

Másfél század francia császárai és királyainak tუსuluma Compiègne, a harmadik köztársaság első napja óta mint egy mesebeli kastély elhagyva, elfeledve áll. A köztársaság egy-egy elnöke olykor vadászatra hívja ide intúmsait. Ilyenkor visszhangzik az erdő a hajtók kiabálásától s a vadászgyerekek durranásától, de ez is csak muló lármaja az életnek. Két napig tart, aztán ismét csend borul a compiégnei erdőkre.

Ez elfeledett, magányos kastélyba most újra hangos élet költözik be. Vezényszavak és sarkantyupengés, ragyogó fény és pompa váltják föl a csendet és ragyogó ruhák, szép asszonyok ujtiák föl egy időre a császárság pompázó emlékeit. II. Miklós cár és neje a reimsi gyakorlatok után itt telepszik meg s egy pár napra ide hozza az udvari pompát.

A köztársaság valóban nem találhatott volna stilszerűbb helyet a cár számára. Valóságos királyi kastély ez, melyen a királyi nyaralók lönséges szépsége ömlik el. XV. Lajos élvezetekre vágyó széseiye adott okot építésére s Gabriel, a halhatatlan építész volt az, aki a királyi széseiyeinek kőből formált alakot adott. A kastély külső oszplanadeja nagyon hasonló a Palais Royal építészeti berendezéséhez, míg a belső rész oszlopos galeriája a párisi tengerészeti minisztérium Colonadejának imitációja. A hátsó faqade ablakából pompás kilátás nyílik a compiégnei erdőségekre és arra a parkra, melynél szebbet aligha rendezett még műkerész keze.

A kastély szobái egytől-egyig Franciaország díszeségét hirdetik. Valóságos muzeuma ez a császárság korának. Itt fogadta XV. Lajos a dauphin menyasszonyát Mária Antoinettet. Innen ment esküvőre a császár szép leánya Versaillesbe. Az a szoba, melyben lakott még most is a legszebb s valószínű, hogy ebben a szobában fog aludni Alexandra cárnő, Mária Antoinette ágyában.

A forradalom alatt a Compiègnei kastélyba öreg katonák gyermekeit hozták nevelőbe, de nagy Napoleon újra visszaadta a kastélyt eredeti rendeltetésének avval, hogy királyi fogiyot helyezett el benne. Négy év óta volt akkor Napoleon a franciák császára, mikor IV. Károlyt a spanyol királyt Franciaországba csapta, elfogatta s Compiègnebe záratta.

Két évvel utóbb Napoleon újra új lakót vitt a kastélyba. Mária Lujzát. Akkor művészek és kárpitosok versengtek egymással, hogy esti szebbé tegyék ezt a helyet. 1810 március 27-én, esti kilenc órákor vonult be Mária Luza a tündéri fényvel kivilágított kastélyba s azontul minden évben ott töltötte a nyarat. Ezeket a mezőkön játszódott a római király is, aki itt töltötte ifjúsága legszebb éveit. Ide tért megpihenni Napoleon is csatái után. A császár ágya még most is itt áll, fölötte sértetlen az aranybolyos, piros menyezet. Ebben az ágyban fog aludni Miklós cár, miután már békésen szunyajtott ugyanebben az ágyban III. Napoleon, II. Viktor Emánuel és I. Vilmos, porosz király.

A legpompásabb ünnepélyek III. Napoleon korá-

ban voltak Compiègneben. Marquis de Massa ekkor írta költeményeit s azokat a szindarabokat, melyeket főúrnak, főúrnak hűlgyek, többek közt Metternich Paulina hercegnő játszottak el.

Compiègneben töltötte el nyarait a kis Lulu herceg is, császári anyjának felügyelete alatt.

Most pedig száz meg száz munkásai dolgozik a kastély szobáiban. A republika murkásai komolyan dolgoznak azon, hogy miként támaszszák fel az empire esodáit Európa legnagyobb autokratájának dícsőítésére. Háromezer villanyos lámpát szerelnek föl a termekben s e pazar fényben, ragyogó világosságban lesz kihirdetve Franciaország öröme a fölött, hogy szövetségini tudott a cárral.

Napoleon ágyában fog pihenni azoknak a cároknak az utóda, akik Beresinánál küldték harcba katonáikat. Vajjon mit fog almodni ebben az ágyban a cár? Vajjon megjelenik-e előtte Napoleon szelleme? Milyen császártalálkozás lesz ez? ...

FŐVÁROS.

(*) **A központi városháza építkezése.** A Károly-császárjából átvedlett Központi Városházán serényen folynak a munkálatok. A Városház-utcai homlokzattal már teljesen elkészültek, s most a Gerőczy-utcai és Károly-körtúri részen dolgoznak hatalmas állványokon a kőművesek. A külső munkálatokkal egyidejűleg a belső átalakítások is számos kéz dolgozik. Ezeket a munkálatokat még az ősi eszűs beállta előtt be akarják fejezni. Ezért a főpolgármester kérte a kereskedelemügyi minisztert, hogy a központi városháza munkálataira vonatkozólag fűggeszse fel a vasárnapi munkaszünetet. A kereskedelemügyi miniszter ma leiratilag értesítette a főpolgármestert a kérelem teljesítéséről. Így az őszre teljesen elkészülnek az átalakítással s megkezdhetik az elszórt hivataloknak a rengeteg épületbe való költöztetését.

(*) **A fővárosi közgyűlés.** Mint értesülünk, a székesfőváros törvényhatóság bizottsága a nyári szünetek után való első rendes közgyűlését szeptember 18-ikán — szerdán — délután tartja.

SZÍNHÁZ, ZENE.

** **Furcsa háború.** A Budai Színházban ma este Strauss melodikus operettje, a Furcsa háború került színpadra és a közönség, amely zsufolóság megtöltötte a színházat, nagyon hálaának mutatkozott a tíz év óta nem adott operett felújításáért. A szép operette kedves dalai ma is friss erővel hatottak és Sugár Arankának is, Mihályi Ernőnek is meg kellett ismételnie a legtöbb énekszámot. Nagyon jól muatott a közönség Leóvey öleties, vidám mókáin és tapsolt Fárossy Paulának és Sebestyénnek is.

MŰVÉSZET.

□ **A szegei iparművészeti kiállítás.** A szegei kiállításra, melyet jövő hó nyolcadikán nyitnak meg, a magyar iparművészeti társulat gyönyörű, művészi értékű katalógust adott ki, melynek érdekes előszavát K. Lippich Elek miniszteri osztálytanácsos, a közoktatásügyi minisztérium szépművészeti osztályának vezetője írta. Utána Diner-Denes József hírlapíró, tájékoztató cikke következik a nemzeti iparművészetről.

A kiállítás megnyitása után két előlvasást tartanak, melyek közül az egyiket Lyka Károly tartja: *Iparművészet és a közönség* címen, a másikat A szecesszió címen Horti Pál tanár.

□ **Beiratások az iparművészeti iskolában.** Az országos m. kir. iparművészeti iskolában a beiratások a rendes növendékek és vendéglátogatók számára szeptember hó 5-ikén és 6-ikán délelőtti kilenc óráról tízenegy és délután három óráról hatig lesznek az intézetnek *Kinizsy-utca* 31-ik szám alatt levő igazgatósági irodájában. Akik rendes tanulók akarnak lenni, szeptember 5-ikén, a vendéglátogatók pedig szeptember 6-ikán jelentkezzenek. A beiratasi díjat, négy koronát s a felvételi tandíjat, mely rendes tanulóknak 10 korona, vendéglátogatóknak 20 korona, a beiratkozás alkalmával előzetesen kell lefizetni. Az iskolai értesítőre minden növendék ugyanezzel az alkalommal egy koronát fizet. A beiratáskor kell benyújtani tandíj-eiengedést iránt a vagyontalansági és iskolabizonyítványokkal ösizerelti kérvényeket is. Az előadások, illetve előveteli és pótvizsgák szeptember 9-ikén reggel nyolc órákor kezdődnek. Az esti tanfolyamra szeptember 9-ikén és 10-ikén délután három órától hatig kell beiratkozni. A beiratasi díj évenként három korona, a tandíj hat korona. Az utolsó két egyenlő részletben is törleszthető.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ **Az automobil.** (A gőz-, explóziós- és elektromotoros kocsik ismertetése. Írta: *Herzfeld Mór.*) Megjelent az első magyar könyv az automobilról, *Herzfeld Mór* tollából. A könyv ismertet, tanít s a mechanikai és géptechnikai vonatkozásokkal a szakemberek érdeklődését is kielégíti. Három fejezetben ismerteti a gépkocsikat. Az első a gőz-automobilokat tárgyalja, a második az explóziós- vagyis benzin- és petroliummotoros kocsikat, a harmadik a villamos automobilo-kat. Bevezeti a munkát gróf Szapáry Pálnak a Magyar Automobil Club elnökének szerződéshez intézett megleghangú fűrdölése. A könyvet mintegy 104 kép díszíti. A Műszaki irodalmi és nyomdai részvénytársaság kiadásában (IX. Soroksári-utca 5.) jelent meg. Ára három korona.

○ **Adókezélséi könyv.** *Kövcsé Imre* székesfehérvári hivatalnok tollából adókezélséi szakkönyv jelent meg. A hiányt pótló kéz-könyv az adófizető polgárt az egyes adók és járulékaival könnyű módon megismerteti, el van látva adókielviteli műveletek, javaslatok, adókielviteli táblázatok és késelelmi kamat-számításokkal. A mű ára egy korona. kapható a szerzőnél, Budapesten, IX. ker., Gát-utca 20. szám.

A munka.

— *Bírálat egy könyvről.* * —

Budapest, augusztus 25.

Szokatlanul rövid és általánosan hangzó cím alatt íme egy rendkívül gazdag tartalmú, az emberiség legfontosabb problémáival foglalkozó könyv hagyta el a sajtót. A legrövidebben jellemezve: szociológia dióhéjban, a munkának törvényeire építve. Gazdasági és politikai élet, etika és jog együtt és egymásután felvonulnak, hogy magyarázatukat s eszményeiket az emberi munka természetében találják meg. S mindez nemcsak a logika láncszemeire szedett következetességgel, hanem élvezetesen, szinte könnyedén és jó magyarul írta meg szerző, ki ezzel valóban új műfajt teremtett meg tudományos irodalmunkban.

Mint alapos mű: kezdi a munka fogalmával. Meghatározásait tágnak találjuk ugyan, de el kell ismernünk, hogy teljesen kielégítő, minden igénynek megfelelő fogalmat felállítani arra bajos. Tulajdonképp több fogalom szerepel itt egy név alatt, mint ahogy azt a közgazdaságtan nem egy alapfogalmánál is találjuk (érték, javak, tőke, stb.). Szerző szerint: „a nem önmagáért, hanem egy más, rajta kívül fekvő cél kedvéért és így ezen szempontból kénytelenül akart működés, végső céljaink szívesen elkerült vagy megrövidített útja és módja: a munka.”

Szerző tehát az összes emberi tevékenységet két nagy részre bontja: egyik az él, oly működés, amelyet önmagáért akarunk s a másik, a munka, amelyet nem önmagáért akarunk. Az osztályozási alap kétség-telenül igen fontos, de a köztudat, a mindennapi élet terminológiája azzal nem egyezik. Alig fogna például valaki munkának nevezni azt az egy-két órai sétát, amelyet jó-rossz időben, télen-nyáron, nem élvezetből, de egészségének fenntartása érdekében mindennap végez; amint az a vívőiskolát járó sem fog munkáról beszélni, aki semmi örömét nem lel a kardforgatásban, de elő akar készülni arra az esbetsőre, hogy ki kell állania. Igaz, hogy a köznapj nyelv nem szabatos, nem tesz finom, éles megkülönböztetéseket. Munkáról rendszeren csak a kereset céljából végzett tevékenységnél vagy legalább is nagyobb megerőltetést igénylő szellemi funkcióknál beszél és például nem fogadná el a spekuláns munkásnak. A szociáldemokrata meg éppenséggel csak a testi munkát ismeri el s a vállalkozó tevékenységét szeretné semmibe venni.

De a szerző által használt fogalomnak kétség-telenül megvan a maga tudományos jelentősége. Az ő értelmében vett munka az, amelyről már a rómaiak elmondták: *diu omnia laboribus vendunt*, eszköze bődögulsunknak, végelelmainknek, tehát a munka tökéletességétől függ az emberiség haladása. A munka tökéletességének egyéni és tárgyi előfeltételei vannak, az utóbbiak közt elsősorú fontosságú a társadalmi élet, mely lényegileg nem egyéb, mint munkaszervezet s amelyet ebből a szempontból vizsgálva, megkaphatjuk a múlt idők társadalmainak bírálatát s a jövő eszményét. Íme az az eszmenet, amely a tanulmányon végigvonnul s amely szerző kezében a legnagyobb mértékben produktív bizonyul.

Az első fejezet még a munka fiziologiáját — az eredmény-fáradtság mérlegét, a munka mérési módjait, a munka jó hatását szemben az élvezetekkel, a szellemi munka jellegét és a különbséget a testi és szellemi munka hatása közt a munkás szempontjából, a munkában elért haladás mértékét és módjait tárgyalja. Mindezen alapvető tanokat átszövi a szerző a legtanulságosabb kulturtörténeti elmefuttatásokkal. A má-

sodik fejezetről kezdve a társadalmi hatalom elemzését kapjuk. Felállítja a tételt, hogy a társadalom zöme, alacsonyabb kulturális okokból legálább olyanokból áll, akik munkaerőjök megtesztelésére éppen nem hajlandók, mert többre becsülik a téletenséget, mint azt amit munkájokkal szerezhetnek: az emberiség haladásának nagy eszközei közt megpillantja a társadalmi hatalmat, amely kikényszeríti és szervezi a munkát. A társadalmi hatalom intézménye, ugymond, kivesszi az ember kezéből azt a mérleget, amelyvel a munkaképvét és erőfogyasztását folyton számon tartani hajlandó. Ezen, a munkára nézve veszedelmes mérleg hasznavehetetlenné válik. A hatalom átvettette, a meghódolt, nem használhatja, mert munkájának mennyiségét és minőségét, nem munkaképvét és fáradtságának tőke szabályozzák, hanem a telette álló hatalom kézszerre. Az urnak pedig nincs szüksége olyan mérlegre, mely a munka terhének nagyságát mutatná, mert a munka terhe nem saját terhe, hanem meghódítottaké, amely ő nem érez, amelyvel nem törődik.

A második fejezetben aztán az idegen akaratot gyakorolt behatás hat nemét különbözteti meg: az erőszak, a csereelőny, a tekintély, a családság, a szeretet és számon forrásából eredő. A három utolsóhat nem tulajdonít nagy jelentőséget. A szeretet súlyát tán keletlenül kisebbre becsüli; a család szeretete, sőt a fajszeretet is — többi legább a nemzeti érzés virágkorában szerintünk nem megvetendő hatalmi tényező s egyike azoknak, amelyekre ideálisabb korszakokban nagy jövő vár: bár el kell ismerni, hogy e tényezőz inkább a szabad társulási és együttműködési forrásul kell tekintünk, mint a társadalmi uralomul. Különbben helyesen emeli ki szerzőnk, hogy e behatási módok egymásba szövődnek, amire sok finom megfigyelést hoz fel.

Szerzőnk vizsgálja az egyes hatalmi források hatását és mértékét s hoz fel eseteket, melyekben a cserehatalom, amint ő a gazdasági erőt nevezi, sikeresebben működik, mint az erőszak. Am azért mégis a csereerőt tekint szelidebb eszköznek, más szóval az industrializmust többre tartja a militarizmusnál.

Érdekes a III. fejezet, melyben a társadalmi hatalmak ötét két korszakra osztja, u. m. az aktivitás és passzivitás korára, mely utóbbit nyugdíjas korszaknak is nevezi. Az előbbiben a hatalom birtokosa tervez, vezeti és ellenőrzi az alávetettek munkáját, az utóbbiban helyette a sálár és bérlő kezeli a munkát. Természetesen csak elpuhult, degenerált, képességekben szikülködő hatalmak engedik magukat így nyugdíjaztatni. Egész sereg történelmi példát hoz fel erre a szerző, valamint arra is, hogy a tisztán urakodó nyugdíjasok előbb-utóbb egészen elvesztik a talajt s a volt sálár és bérlő lesz urrá — csak a magyar genyri példáját nem említi, melynek, sajnos, elég gyakori megülő betűje az, hogy ott hagyja az ősi földet s a városi kaszinók asztalainál prédálja el az ősi vagyont...

A negyedik és ötödik fejezet egy-egy darab kulturtörténet a társadalmi hatalomnak munkakézszeréről. Azt, hogy a rabszolgaság ily intézmény, már régóta hirdötki theoretikusok és praktikusok. Hiszen maga Aristoteles azt jósolta, hogy addig fog a rabszolgaság tartani, míg a rokkák magoktól nem mennek. Nos, a kétezre év előtti jósnak körülbeül igaza volt, mert hiszen a függési viszonyok, bár a szolgaság jogintézményének enyhébb alakjaiban, lennmaradtak egészen a gőzgépek korszakáig. Szerzőnk most a magántulajdonra is kiterjeszti a tant, amennyiben a föld magántulajdonába jutását fontos munkakézszereszközök minősíti. A jobbjáosztály keletkezési története és viszontagságai igazat adnak szerzőnknek, aki különben társadalomböcsészeti hivatalosát ennek kapcsán egészen világosan megfogalmazza, mikor ki epezi azt a nézetét, hogy sem az ingatlan, sem az ingó vagyon hatalmi kérdései nem tárgyalhatók jogi vagy méltányosság szempontból... mert e nézponokra az alapot csakis az emberiség mindenkor munkáérdekei szolgáltatathaták. A főkérdés mindig az, hogy a munka érdekében szükséges, hasznos-e az ingó és ingatlan birtokkal kapcsolatos társadalmi hatalom és milyen mértékben az, és az ingó vagy tagadó válasz minden további indokolást feleslegessé tesz. Jobban nem lehetne kihelyezni a munkát minden társadalmi érdek központjává tevő szociálpolitikát, mint e mondatok teszik.

A VI. fejezet a versenyről szól. Szellemes és nagyon tanulságos megkülönböztetéseit az erősek és gyengékek, az urak és szolgák versenye, a természetes kiválogatódás s a mesterséges kiválogatódás közt mély alapot adnak a verseny megítéléséhez. A VIII. fejezet visszatér a társadalmi munkaszervezetekhez és külön-külön vizsgálja a szabad s a hatalmi szervezetek előfeltételeit és hatásait. Teljes joggal kényes gépezetnek nevezi az előbbiekét gépeknek, mely nehezen alakítható meg és könnyen romlik. Finoman eszteli a teljes szabad demokrata szervezetek lélektani nehézségeit: a cél és eszközök felismerése körül

való nézeteltérések, hiúság, irigység, bizalmatlanság megannyi bontó tényező. Rosszhiszemű szédelés s a munkában, mások kiaknázása, klikkek garázdálkodása végre is eltemeti a szervezeteiket. Mindezt kikerüli a munkának hatalmi szervezete, mely épp ezért régibb és általánosabb, míg amaz új és a fejlődés netovábbja.

Az utolsó és leghegszöb fejezet az előzőkből levont következtetéseket adja. Ez a gyakorlati rész, a viselkedés szabályainak foglalata, egyenes eredménye az előző elméletnek, a munka törvényeinek. Sajnos, be kell érünk szerzőnk érdekeinek száraz felsorolásával. A viselkedés töelvéit két csoportra osztja: általánosokra, melyeket társadalmon kívül is kell követni s olyanokra, melyek csak a munkaszervezetek tagjaul szereplő embert kötelezik. Amazokat négy pontban foglalja össze, szorgalom és észszerű munka, mérséklet a munkában és élvezetekben, előrelátás és haladás. Ötödik gyanánt később hozzáfűzi, hogy a helyes viselkedés megköveteli, hogy az ember a viselkedés általános törvényének első sorban szerezzén érvényt és mennyire kell, az amazok ellen vétő munkatársaival szemben — ugy szemben szabad munkatársaival, mint szemben urával — a szervezet viselkedési törvényei ellen cselekedjék. Ezzel tehát a szerző individualistának mutatja meg magát. Levezeti pedig ez elvet abból, hogy a munkaszervezet csak egyike az emberi munkaeszközöknek, akár az ásó, a furó stb.

Ami a munkaszervezet parancsait illeti: azokat a szerző a szabad és hatalmi szervezetek szerint egészen ellentéteseknek ismeri fel. De hozzátesszi, hogy tiszta szabad és tiszta önkényuralmi szervezetek az életben nincsenek, miért is a viselkedés törvényei (ahogy ő nevezi) sem tiszták, hanem vegyesek, viszonylagosak, eltérők a szerint, amint a különböző elemek különböző arányban vannak jelen. Finom észleletek egész során át bizonyítja, hogy különböző korok és népek, sőt ugyanazon kor és nép különböző osztályai a szerint bírnak más eszelekvési szabályokkal és erkölcsi mértékekkel, amint társadalmi szervezetök jobban az egyik vagy másik szélsőség felé hajlik. Logikusan vezeti le ebből, hogy a helyes viselkedés szabályai nehezen ismerhetők fel: az államférfiú teladatok rendkívüli bonnyoltságát — igazi művészi jellegét szépen domborítja ki. Végezetül az ismertebb eszelekvési vezérelvekkal foglalkozik a szerző, s aztán elemzi azt a szerepet, melylyel a társadalom egyes tényezői, továbbá a jog s az erkölcs a helyes viselkedés kieszközölése körül bírnak.

A tartalomnak ez a vázlata természetesen nem nyújthat kellő fogalmat a mű gondolatának rendkívüli gazdaságáról s arról a finom logikáról, mely a legtávolabbinak látszó kapcsolatot is felismeri s a bizonyítékok sűrű hálójává fűzi össze. A szigorúan tudományos mű ezzel szerző keze alatt élvezetes olvasmányná válik, ami irodalmunkban elég ritka eset. S még hozzá kell tennünk a szerző érdemeihez, hogy valóban hazafias dolgot eszelekedett, mikor a munka ez apoteózisát megírta. Hazafias dolgok, mert, ha valahol, Magyarországon van szükség több és jobb munkára.

Ráth Zoltán.

EGYESÜLETEK.

(A Magyar Országos Pinceregysület) szeptember 5-én tartja alakuló közgyűlését a Vigadó kistermében. A *Budapesti Pinceregysület*, mint a létesítendő Magyar Országos Pinceregysület előkészítését vezető bizottság a következő programot állította össze: Szeptember 4-én ismerkedési este a Budapesti Pinceregysület ujonnan berendezett körhelyiségében s ennek ünnepes megnyitása; a *Budapesti Kavéségdek Körének* egyesülése a Budapesti Pinceregysülettel; 5-én délelőtti 9 órakor alakuló közgyűlés a Vigadó kistermében; délelőtti társasbéd; délután 2 órakor a gyűlés folytatása.

SPORT.

*. **A baden-badeni versenyek.** Baden-Badenben ma vette kezdetét a nagy nemzetközi meeting. A megnyitón napon az Altes Badener Jagdrennen (díj és 10.000 márka, 6000 m.) és a Fürstenberg emlékverseny (díj és 58.000 márka 2400 m.) került előntésre. A vadászversenyben várakozás ellenére csak kevés ló indult, mindössze öt starter volt, melyek között Eynard százados *Schau de Saintré*-je maradt győztes, melyet tulajdonosa lovagolt. A második helyet az outsider *Sportsmann* lovalta le *Quilon* előtt. A Fürstenberg emlékversenyben a nagy favorit angol ló váratlan vereséget szenvedett és német lóban, Mause ur kifűnő Realist ménjében leverőre talált. Harmadik *Nicus* lett. A két verseny részletes eredménye a következő:

Altes Badener Jagdrennen. Tiszteletdíj és 10.000 márka. Távoltság 6000 méter. Eynard száz. *Schau de*

* Dr. Kunz Jenő: A munka. Tanulmány. Budapest, Kilián Frigyes kiadása.

Saintreje (Tulajdonos) első, Andersen H. Sportsmanje (Tulajdonos) második, Behren W. Quilonja (Lücke) harmadik. Azután Ipswich, Not out. Totalizátor: 10 : 21. Helyretogadások: I. 20 : 26. II. 20 : 52.

Fürstenberg emlékverseny. Tiszteletdíj és 58.000 márká. Távolág 2400 méter. Mausek H. Sanderosej (Smith) első, Sir J. Blundell Mapole Royajja (Martin) második, Fürstenberg Nicusa (Jones) harmadik. Könnyen nyerve.

Nyári lövversenyek.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —
Budapest, augusztus 25.

Alig van hétköznap, amelyen ne lenne olyan eleven a turf, mint ma volt, pedig a program nem kisebb számot mutatott, mint a budapesti díjat, mely minden évben egyike az augusztusi meeting legszebb versenyének. De úgy látszik, hogy nagy pusztítást vitt véghez a most mult két outsider-nap; megosapant a játékedv s még a bookmaker-ketreiben is lanyhább élet volt, mint rendszeren. Maguk a bookmakerek rettenetes óvatossággal játszottak, úgy hogy minden versenynek pár pillanat alatt óriás favoritja volt s nem ritkán törölték is a favoritokat a nagy körültekintéstől. Így *Csizióra*, Meszlényi Adrienne lovára és *Cavatínára* az induláskor már nem fogadtak el tétet, s hogy a bookmakerek óvatossága nem volt hiábavaló, megmutatta az eredmény: mindakettő — ha csak nyak-hosszal is — megnyerte a versenyt. Ez a két nyak-hosszal is — megnyerte a versenyt. Ez a két nyak-hosszal is — megnyerte a versenyt. Ez a két nyak-hosszal is — megnyerte a versenyt.

Az eredmények itt következnek:
I. **Eladóverseny.** Távolág 1600 méter. Díj 2000 korona. Báró Königswarter H. *Glen d'or-ja* (Adams) első, Aranyes (Barker) második, Adoma (Gilchrist) harmadik. Azután: Dodd, Allotria, Glory. Totalizátor: 10 : 39. Helyretogadások: I. 50 : 100. II. 50 : 108.

II. **Eladók handioepja.** Távolág 2400 méter, díj 2000 korona. Gróf Forgách J. *Sötét-je* (Wilton) első, Fair Trick (Barker) második, Széltől harmadik és utolsó. Totalizátor: 10 : 60.

III. **Budapesti díj.** Távolág 2800 méter. Díj 10.000 korona az elsőnek, 2000 korona a másodiknak. Péchy Andor *Pompadourja* (Tara) első, Perlasz (Cleminson) második, Verita (Southey) harmadik, azután: Bombardier, Dialal, Semperdem, Kartal és Florestan. Totalizátor: 10 : 86. Helyretogadások: I. 50 : 126, II. 50 : 220, III. 50 : 354.

IV. **Nyeretlen kétóvások eladóversenye.** Távolág 1400 méter. Díj 2000 korona. Mr. Adrien *Csiziója* (Mándi) első, Philiomena (Maino) második, Isabey (Dávid) harmadik. Azután: Kis Ibolya, Fuss, Fizzes, Boba. Totalizátor: 10 : 26. Helyretogadások: I. 50 : 82, II. 50 : 82, III. 50 : 130.

V. **Kétóvások nagy handioepja.** Távolág 1100 méter. Díj 8000 korona. Egyed J. *Cavatínája* (Morgan) első, Nesze (Adams) második, Faix (Barker) harmadik, azután: Boa, Lucie, Ugyvanz, Couleur, Bonbon, Bergeret, Durnyl, Frascati, Detre, Godiehe. Totalizátor: 10 : 232. Helyretogadások: I. 50 : 84, II. 50 : 104, III. 50 : 282.

VI. **II-od osztályú eladóverseny.** Távolág 1000 méter. Díj 3000 korona. Rohonczy G. *Mikor loss-e* (Morgan) első, Latourdie (Adams) második, Lagzi (Silvers) harmadik, azután: Erinna, Hajnalka, Bebele, Autocrát. Totalizátor: 10 : 27. Helyretogadások: I. 50 : 56, II. 50 : 60 és III. 50 : 60.

VII. **Welter handioep.** Távolág 1000 méter. Díj 3000 korona. Gróf Trauttmansdorff L. *Praterstern-je* (Ross) első, Product (Southey) második, Geri (Huxtable) harmadik. Azután: Aide de camp, Dianella, Béza és Népszava. Totalizátor: 10 : 30. Helyretogadások: I. 50 : 68, II. 50 : 82, III. 50 : 76.

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ Fogházból — börtönbe. Szentéről írják, hogy Sima Ferenc lapjának volt szerkesztőjét, *Gálly Sándort*, miután kitöltötte a szentesi járásbíróság által rá kiszabott 40 napi fogházat, ma délelőtt Szegedre szállították, ahol 13 hónap börtön vár rá. *Gálly* ellen még 19 büntígyet tesznek folyamatba, ezek közül hetet *Pásztor János* hírlapíró rágalmazás miatt indított meg ellene.

TÁVIRATOK.

Alba, augusztus 25. Ma itt meghalt *Michaele Coppino* képviselő, a képviselőház volt elnöke, aki ismétlenül közoktatási miniszter is volt.

Pétóvár, augusztus 25. Gróf *Alvocsleben* német nagykövet ma szabadsággal Németországba utazott.

Konstantinápoly, augusztus 25. *Arif* pasa a 2. hadtest főparancsnoka és a drinápolyi vilajet fő-kormányzója a gyémántokba foglalt Ozmanje-rendet kapta.

Pétóvár, augusztus 25. *Mária Feodorovna* özevgy cárné ma Valdemár dán herceggel és nejével az Észak osillaga yachton Dániába utazott,

A óár Franciaországban.

Páris, augusztus 25. A *Gaulois* szerint a legközelebbi minisztertanács az állami törvényszék által elítélt személyek megkegyelmezésének kérdésével fog foglalkozni.

Pétóvár, augusztus 25. Az itteni sajtó, amely tegnap este kapott hírt *Miklós* óár franciaországi utazásáról, nagy örömeinek ad kifejezést az utazás fölött. A *Novoje Vremja* írja:

A óár utazásának híre a szövetséges és barát Franciaországba Oroszországban nem kevésbé örömteli visszhangot jog kelteni, mint a milyenre már Franciaországban talált. A lap meg van győződve, hogy a császári pár utazását a béke minden barátja nemcsak Oroszországban és Franciaországban, hanem mindenütt örömmel fogja üdvözölni, ahol a rideg önzés ki nem ölte a humanus törekvéseket és a legmagasabb eszményeket, melyek a keresztény népeket kitüntetik.

A *Birszevja Vjedomosti* az utazásban szintén oly politikai eseményt lát, mely első sorban a béke szilárdításának fog szolgálatot tenni. A *Rossija* utal a kettős szövetség változatlan szilárdására és azt mondja, hogy Miklós mint a béke követe utazik az összes kulturnépek érdekében. A *Novosztij* ugyanily értelemben nyilatkozik és azt hiszi, hogy a Franciaországjal fennálló szövetség rendíthetlenségének ez az újabb bizonyítéka súlyos csapást jog mérni a francia nacionalisták föndörlataira.

Páris, augusztus 25. *Déroulède San-Sebastian*ó cíket küldött lapjába, amelyben tiltakozik Franciaországnak és Oroszországnak Németországhoz való közeledése ellen. Cikke csak azért érdemel figyelmet, mert azt mondja benne *Loubetról*, hogy az is épp oly jól fogja végezni dolgát, mint *Carnot*, vagy *Faure* a korábbi orosz-francia ünnepeké alatt. Ez a meglepő hízegés nyilván összefüggésben van a *Figaronak* azzal a cikkével, amelyben a szerkesztőség a óár látogatása örömeire kegyelmet kér *Déroulède*, *Habert*, *Jules Guerin*, *Buffet* és *Lur Saluces* részére.

Katholikus kongresszus.

Leitmeritz, augusztus 25. Ma tartották itt meg a katolikus kongresszust. Délelőtt tizenegy órákor vagy ötszáz ember a plébánia templomba vonult, ahol nagymisét mondtak. Délután három órákor dr. *Schöbel* püspök megnyitotta a katolikus kongresszust, amelyen körülbelül ezerháromszáz ember, köztük sok nő vett részt. A püspök beszédében hangsúlyozta, hogy a kongresszusnak tisztán egyházi jellege van és nem politikai és végül a jelenlevők viharos tetszése közt ő felségét éltette. Miután több szónok beszélt, a kongresszust berekesztették.

Délután 3 órákor a serlőző kertjében az itteni nagynémet pártvezetéség által egybehívott tiltakozó gyűlés volt, melyen vagy 1800 ember vett részt. Dr. *Eisenkolben* reichsrathi képviselő beszéde alatt a kormány képviselője a gyűlést a szónoknak a katolikus egyház intézményei ellen irányított heves kifakadásai miatt, feloszlatta. Minthogy a jelenlevők az elnök intelmélellere vonakodtak távozni, a csendőrséget vették igénybe. Egy helytartósági fogalmazót megdobtak egy söröspohárral, mely leütötte sapkáját. A csendőrség további incidens nélkül kiürítette a kertet és megakadályozta a tömeget annak a szándékának a végrehajtásában is, hogy a katolikus kongresszus színhelyére vonuljon.

Közgazdasági táviratok.

New-York, augusztus 25. (Értéklőzede.) A piac szilárdan indult. További folyamán az üzlet élénk lett a francia-török incidens elintézésének hírére. A kereskedelmi hitelapok jelentése a kereskedelem kedvező helyzetéről és a kedvező bankkimutatás az árfolyamok emelkedésére szolgáltatott alkalmat. Néhány realizálás dacára a zárlat állandó volt. Részvényiorgalom 440.000 db.

KÖZGAZDASÁG.

As Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület ma kezdte meg Máramaros-Szigeten közgyűlést az ország bányászatanak legelőkelőbb képviselőinek jelenlétében. Gróf *Teleki Géza* elnök megnyitó beszédében utalva a jelen közgyűlés helyének, ennek a nagyjelentőségű bányavádeknek közgazdasági fontosságára, üdvözli az egybegyűlteket és köszönetet mond a vendéglátó városnak.

Grünstein Béla államtitkár *Lukács Lászlónak* ugyanis mint pénzügyminiszternek, úgyis mint egyesü-

leti elnöknek üdvözletét átadva, a miniszter sajnálatát tolmácsolja a felett, hogy a tanácskozásokon részt nem vehet.

Kovácsy Zoltán képezdel igazgató a város nevében üdvözli a kongresszust, Isten áldását kérve munkálkodásra.

Erre a napirend legfontosabb ügyét: a salgótarjáni és a borsod-gömöri osztálynak azt az indítványát tárgyalták, az egyesület három év múlva tegye át székhelyét Selmecbányáról Budapestre s utasítja a választmányt, hogy a hátralévő három év alatt tegye meg a szükséges előkészületeket. A közgyűlés hosszabb vita után egyhangyalan elfogadta a választmány javaslatát. A tervezett alapszabálymódosításokat levették a közgyűlés napirendjéről, azután elfogadták a pécsvidéki osztálynak bányamérnöki munkák díjazására vonatkozó indítványát. A választmány javaslatára a közgyűlés elhatározta, hogy a jelesebb bányászati és kohászati szakműveletek évi 500 koronával való jutalmazására 12.500 koronányi koronajarakédból álló alapítványt létesít és azt az első elnök nevével „Gróf Teleki Géza-alapítvány” nevezi el. Az első pályázatot az egyesület már ki is tüzte: a bányaműveléstani tárgyaló kézikönyvre; a díj 2000 korona, pályázati határidő: 1903. február 1.

Ezután a választásokat ejtették meg. Tiszteletbeli elnök *Solez* Vilmos főbányatanácsost, elnöké gróf *Teleki Géza* alelnöké *Graenzstein* Bélát, *Farbaky* Istvánt és *Sobo* Jenőt választották meg. A legközelebbi közgyűlés helyéül Budapestet választották.

A kereskedelemügyi miniszter elrendelte, hogy az országos gazdasági munkás- és eszélpénztárra vonatkozó hirdetmény a magy. kir. államvasutak kezelésé alatt álló ősszes vasúti állomások várótermibe kiüggesszék.

A zálog-üzletek és a munkaszünet. A kir. zálogházi közvetítő panaszt emeltek a kereskedelemügyi miniszternél, hogy a fővárosi rendőrség, az 1892-ben kiadott miniszteri rendeletre való hivatkozással a közvetítő üzleteit az idén április hónap 20-ikán — vasárnap — bezárolta s egyszersmind figyelmeztette az illetőket, hogy a mennyiben ezentul is nyitva találná az üzleteiket a munkaszüneti napokon, az 1891. XIII. t.-o. alapján szigorúan meg fogja büntetni őket. A kereskedelemügyi miniszter erre kimondta, hogy a kir. zálogházak és azok közvetítő intézetei a kézi zálogüzletüknek a munkaszüneti napokon való nyitvatartásában nem akadályozhatók.

Az 1891. XIV. törvénycikk 27. §-a ugyanis névszerint felsorolja azokat az intézményeket, amelyekre a munkaszüneti törvény intézkedései nem terjednek ki s világosan kimondja, hogy a kir. zálogházak és ezeknek közvetítő intézetei e határozatok alá nem esnek. Minthogy a kézi zálogházak köcsönadás-sal foglalkozó intézetek emberbaráti célokat szolgálnak s így a munkaszüneti intézkedések alól ki vannak véve, a kereskedelemügyi miniszter íőlkérte a belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszter-elnököt, hogy utasítsa a rendőrséget, hogy sem a kir. zálogházakat, sem azok közvetítő intézeteit ne akadályozzák az üzleteiknek a munkaszüneti napokon való nyitvatartásában.

A belügyminiszter ilyen értelemben utasította a rendőriőkapitányt.

Arminiták díjmentes szállítása. A budapesti kereskedelmi és iparkamara értesíti az érdekelte köröket, hogy a m. kir. tengerészeti hatóság közlése szerint a magyar-horvát tengeri gőzhajózási részvénytársaság a vele létrejött szerződés értelmében köteles a m. kir. tengerészeti hatóság felhívására a magyar ipari termékek díj mentes kivitelét minden szerződéses járaton díjmentesen szállítani. E díjmentes szállítandó mintaküldemények sulya hajónként rendszert egy métermázsánál nagyobb nem lehet, oly mintaküldemények azonban, amelyeknél az egyes tárgyak sulya az egy métermázsát meghaladja, a díjmentes szállításból ki nem zárhatók.

Napirend.

Napló. Hétfő, augusztus 28. — Római katolikus: Zeфир pp. — Protestáns: Zeфир. — Görög-orosz: (augusztus 13.) Maxim. — Zsidó: Elul 11. — Nap kél: 4 óra 55 percek. — Nyugszik 6 óra 34 percek. — Hold kél délután 4 óra 19 percek. — Nyugszik: reggel — óra 58 percek.

A pénzügyminiszter nem fogad.
Nemzeti Múzeum. Természettörténi, nyitva délelőtt 9 órától délután 1 óráig. — Többi tárai 1 korona belépődíjjal meglekinthető.

A Nemzeti Szalon kiállítása d. e. 9 órától este 7 óráig. Belépődíj 50 fillér.

Országos Képtár és metszkiállítás az Akadémiában zárva.

Iparművelési múzeum zárva.
Technológiai iparmúzeum nyitva délelőtt 9 órától 1 óráig.

Mezőgazdasági múzeum zárva.
A földani intézet múzeuma zárva.

Közeledési Múzeum délelőtt 9—12-ig és délután 3 órától 6 óráig.

As Akadémia Goethe-szobája nyitva délelőtt 10 órától 12 óráig.

Állatkert a Városligetben nyitva egész nap. Belépődíj 60 fillér.

Magyar Kereskedelmi Múzeum. Igazgatóság, kereskedelmi szakkönyvtár és keleti miniatúr: V. sorúti Váci-körút 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9-től délután 2 óráig. Hazai termékek állandó kiállítása és kereskedelem-történeti gyűjtemény, továbbá a házi-ipari kiállítás (melyben az üzletvezetéség arustásokat is eszközöl) a városigeti iparsarnokban nyitva: délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. A külföldi kirendeltségek központi üzletvezetésége (Magyar kereskedelmi részvénytársaság) V. Váci-körút 32. szám alatt.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Hétfő, 1901. augusztus hó 26-án.

New-York szépe.

Operette 2 felvonásban, 6 képpben. Irta Hugh Morton. Fordította Salgó Ernő és Makai Emil. Zenejét szerzerzte Gustave Kerker.

Személyek:

Table with 4 columns: Actor names (Eronson, Harry, Kurt, Snifkins, Fifi) and roles (Sziklai, Cora, Ráthonyi, Kenneth, Boross, Blinky, Mátrai, Gray, Ledofsky, Kissie, Margó, Gréthy, Palásthy, Radványi, Rózsa).

FOVAROSI NYARI SZÍNHÁZ.

Hétfő, 1901. augusztus hó 26-án.

Cyran de Bergerac.

Eomantikus dráma 5 felvonásban. Irta: Edmond Rostand. Franciából fordította: Abrányi Emil. Kezdetre 7 óraker.

VÁROSLIGETI SZÍNHÖR.

Hétfő, 1901. augusztus hó 26-án.

Németh József vendégtellettével.

A törökök.

Víg operett 3 felv. Irta: H. Cromieux. és Ad. Janie. Zenejét szerz. Hervé Forl. Zempléni P. Gyula. Kezdetre 7 1/2 óraker.

KISFALUDY SZÍNHÁZ.

Hétfő, 1901. augusztus hó 26-án.

Nincs előadás.

URANIA SZÍNHÁZ.

Hétfő, 1901. augusztus hó 26-án.

Monte-Carlo és a Riviera.

Irta: Samon Odón. Kezdetre 7 1/2 óraker.

ŐS-BUDAVARA

Ma, hétfőn est 6 órától reggel 4 óráig, fényes kivilágítás mellett. Fél tíz óraker. Fél tíz óraker.

nagyszerű Varieté-műsor

a legújabb varieté-különlegességeivel. Még csak négy napig. Még csak 4 napig.

The Louisiana-Amazon-Guard

az orosz sikert nagy sikerrel és úttöréssel. Raport! a fenomenális jongleur. Heidenreich nagy repülő ballete! és sok más kitűnő szám.

A „Folies-Caprice” vendégszínháza

BEN-ALI-BEY varázsszínháza számos egyéb szórakozás. Beleptől 60 fillér. Gyermeknek 12 éven alól 20 fillér. A kezéremények jegyek minden főtársaság.

NÉHÁNY SZÓ a TITKOS BETEGSÉGEKRŐL.

Sajnos, — de való igaz, hogy a mai korban feltűnően sok az olyan ember, ainek vére és testnedve meg van fertőzve és a ki fiatalkori könnyelműség és rossz szokások által degredenszerűt és szellemi erejét tökéletesen itta a legfőbb ideje, hogy ezen szörnyű állapot megszűnjön. Kellene valakinek, a ki a fiataloságot a neki (letről) jövevényekkel, és szintén és behatóan felvilágosított, kell lenni valakinek, ainek az emberek titkos bűnait báran, tartozkodás nélkül és bizalommal elmond assás. De nem elég ám ezen bajokat bárkinél ipanaszolni, hanem olyan jellemszerűt specialista orvoshoz kell fordulni, a ki a neki eltről vonatkozó ténylegkéket tud adni és aki az esetleg már megtről bajokon is tud segíteni, akkor már megtről megszűnik a titkos betegségek létezése.

Ilyen magasos hivatásos ember való Dr. Palócz v. kórházi orvos, specialista országos híri intézete (Budapest, VII. Kerepesi-ut 10), a hoi a legnagyobb titoktartás mellett kaphat mindenki a hoi férj, mint nő) a neki eltről felvilágosítást, a hoi a beteg vére és testnedve megtisztulnak, idejei megrősödnek, az egész szervezet megszabadul a koránvalótól, lelki kínjai megszűnnek. Ezen intézet a benne alkalmazott és sok ezer betegon biztos és teljes eredménnyel használt gyógyomódnál fogva a monarkiaiban utörő és egyedülálló. A mindennapi fogalkozás megszavarása nélkül, biztos sikerrel a gyorsan gyógyítja már sok évtől Dr. Palócz az ó specialista gyógyomódjával még a leg, elhanyagoltabb esetekben is a bujásokon sebeket, gnyegés, hólyag, ideg- és hátgerinc-bajokat, az önfertőzést és szifilisz utóbajait, magomólest-egy nőt férfiért (impotenciát), aranyert, bñr-betegségeket és a női nemi szervek minden betegségét. Nők részére különvárt terem és külön kijárat van. Ha valaki bármi oknál fogva személyesen nem jöhetne el, akkor szivesen adnak leveleire kimerítő, titoktartó választ a levelehez csak válaszbelvétel kell melük-ni). A gyógykezelés befejezése után a leveleket elégetik, vagy kívánra mindenki visszakapja azokat. Az intézet gyógyszeréről is gondoskodik. Rendelés naponta déltől 9 órától délután 6 óráig (vasárnap déli 12 óráig).

Cím: Dr. Palócz v. kórházi orvos, specialista, Budapest, VII., Kerepesi-ut 10.

Fővárosi Orfeum (Nagymező-utca 17.) Még csak rövid ideig; SALERNO a földművelhetetlen zsonglőr. LES PEREZ a bámulatos létra-ekvilibristák. LIDIA a pikáns párisi nő és a nagy megnyitó program. Jegyek előre válthatók a pénziárnál naponta d. e. 10-1-ig. Kezdetre 8 óraker.

Odessa-Dampfpumpen-Gesellschaft m. b. H.-cég Hamburgban a 12273. számú „Duplex-szivattyú” című magyarszabadalomnak. valamint az 1901 április 13-án bejelentett 5435. számú „Kiegészítő szerkezet közvetlenül ható göszivattyuknál” című találmányi bejelentésnek tulajdonosa ezen szabadalmat, illetve bejelentést eladni kívánja, illetve használati engedélyeket ki adni óhajt, mely célból belföldi városokkal összeköttetést keres. Bővebb felvilágosítással szolgálnak Dr. Szilasi és Bernauer, hitelt szabadalmi ügyvivők, Budapest, VII., Kerepesi-ut 32. sz.

PRÓBA SZERENCSE Kétkrajcáros levelezőlapon tett megrendése elegendő, hogy meggyőződést szerezzen cipőm jóságáról, mely ha nem felel meg, a pénz haladéktalanul visszaadom. Minden cipőért egy évi járulást vállalunk. Mindenki, ha az általaítt „Guzsi” kényesével meylet ingyen adok, bekeni. Mértéknek elegendő egy papírlapon harisnyában a lábátalp rajza. Kérje kérés árjegyzékem ingyen. Férfi s ma vixipó 3.— Női zsupu cuqos vagy főrő elegans víx fűzős 3.20 fűzős — 3.— Sarga bagaria fűzős 3.50 Angol box calw. bñr v. Goccalw. bñr v szalonlakk, elegans, fűzős 4.— gombos — 3.50 Agulár David fia, Deák-tér 6. szám

Fairbanks mérleg és gépgyar r.-t. Budapest, Andrassy-ut 14. Gyár: Váci-ut 155. ajánlja: Szőlő, bor és mezőgazdaságnak czelejára kiválóan alkalmas elismert kitűnő mérleget. Megrendelések közvetlen írodánkhoz Andrassy-ut 14 sz. intézendők. Gazdasági egyesületi tagok tete-mes árkedvezményben részesítettek.

Szabadalom. A m. kir. belügyminiszterium által 1900. évi március hó 21-én 28722. szám alatt jóváhagyott alapszabályok szerinti működő és tegyel fölött fogymit ellenőrzést gyakorló Magyar Hites Szabadalmi Ügyvivők Testület Szabadsági hivatal, illetve a kereskedelmi m. kir. miniszter fogymit főnáltóság alá is tartoznak, mindennemű szabadalmi és iparvdelmi ügyek elintézésére ajánlja. A testület tagjai: Bernauer Zsigmond (Dr. Szilasi és Bernauer) VII., Kerepesi-ut 32. Bölcsey Pál V., Fűrdő-utca 1. sz. Kalmá Jakab (Kalmár J.) VII., Kerepesi-ut 44. sz. Kelemen M. István (Kelemen és tsá.) VII., Hotel Royal B. Meller Ernő VII., Erzsébet-kört 13. Neufeld Armin VIII., József-kört 8. sz. Schön Filöp (Schön F.) VII., Erzsébet-kört 19. Dr. Szilasi Jakab (Dr. Szilasi és Bernauer) VII., Kerepesi-ut 32.

10,000 korona Jóságigazgatók, uradalmi intézők, közjegyzők, magasabb rangu tisztviselők s más előkelő társasalmi állást betöltők urak, egyes uradalmak és nagyobb földbirtokokra vonatkozó adatok megnevezése által előkelő és 50 milliót elhelyezni szándékozó intézetnél évi 10,000 (tízezer) korona és még több állandó és biztos jövedelmre tehetnek szert. Csakis részletes adatokkal ellátott ajánlatok „Bizalmas 14159” jele alatt a kiadóhivatalba küldendők. évi jövedelem

Középiskolai internátus. Gerő Ferenc állami főügyelet alatt álló középiskolai internátusában VI., Nagy-János-utca 3. a főváros bármelyik nyilvános iskolájába járó növendék helyezhető el iskolán kívüli idejére, ho teljes ellátáson kívül korr-petióban, továbbá szakszerű felügyelet s célratos bánásmód mellett jó eséllel növe ében részesül. Ezen intézet vidéki, nemelőbb n nagyon elfoglalt fővárosi szülőknek igen jó szolálatot tesz, mint azt az intézet több évi fennállása óta számos szülő elismerése igazolja. Előjegyzések a szeptemberben kezdődő tanévre napokint délután 3-6-ig eszkoző-nek. Részletes ismerőit kívánatra küld az intézet igazgató-tulajdonosa.

Ajtók és ablakok nagy választékban, nagyon olcsón kaphatók. Wiener A. utódánál 1000-6000-ig 123., a régi és új szobákban

A ki megadit, címbeltről, harmonika, mechanikai hangszereket, vagy zongorát akar venni, keresen a leggyorsabb Stermberg Armin és testvere es. es kir. öv. hangszergyárosoktól keresesut 36. mely egy minden cikkről külön illusztrált katalógust küld teljesen díjtalanul.

Hetek, fiatal irradlita leányt előkelő családból megfelelő hozományal férjhez akarok adni, és csakis magasabb állású hívótalmas vagy jobbművelő földbirtokos vagy előkelő kereskedő. Komoly, de csakta komoly és részletes ajánlatot vetetnek tekintetbe. A levelek küldésérőlömben biznak. Fényképet is küldhetnek, a mely mindenestre vissza lesz küldve. Leveleket „Nagybani” jelleggel ellátva a lap kiadóhivatala továbbít.

Titkos betegségek mindenemű impotenciát meg 14 óráig a bñr k. eljeglelopó sikerrel, alapszaki gyógyítás med. univ. Dr. Fabinyi v. kórházi orvos, specialista sok ezer betegon autos eredménytel alkazol szamos évi kórházban. Számos siker folytatás honarátum utólag is küldhet Levelekre írtak az al választ, kívánatra egygyezsek. Lakás Budapest VII. Erzsébet-kört 12 i em Bejárta a léposonok Kúlon varatermek. Rendel. d. e. 3-ig este 8-ig

Kerékpárokat és alkotrészeket 20% árkedéssel szállítunk privátoknak is. 1. r. kűnő gummi — 3.— 2.25 belső nyereg — 3.25 2.25 Acetylen lámpa — 2.75 2.25 fényképező — 1.25 1.25 angol csengő — 1.75 1.25 támpumpa — 2.25 1.90 sportkati pedálok — 3.25 2.75 teljes kűnő — 2.25 1.90 fogcsaták párja — 40 34 Valamint minden itt fel nem sorolt kerékpár-rész is. Árjegyzék ingyen. Szájt javító munkáit. Használt kerékpárokat 25 %-al kevesebért. Kérek Jakab és Fia az angol Helical Premier és Champion kerékpárokat 50% -al kevesebért. Budapest, József-kört 41. es fokozat Rosenbiller-ut 1. Megrendelések naponta déltől vagy a postán déltől a kiadóhivatal mellett szonnan eszkoző-nek.

Válódó Echo-Phonograph, teljes felszereléssel, egyvált 20 ir. gyönyörű megzenésített hangok, dróba 12.00. Hangok között dróba 50 k. szonoz. Irta: Armin és testvere es. es kir. öv. hangszergyárosok Phonograph-üzletében, Károlyi-kört 2. (Kossuth-lapoktat szonoz.) Zenepalota. Zongora rövid, korcsos, kovácsos használt, szörnyen csadó. VII., Kerepesi-ut 61. i. emelet, ajtó 11. Megrendelések déltől 11-12 óráig, délután 2-3 óráig. Zongora Kramer-féle kitűnő hangú, jutányos áron. Megrendelési díjtól 2-5-ig. Néfény-utca 15. I. 11. Zongora fekete, keresztes, kovácsos használt, díszes kijáratú 250 fr. értékű. Four, Pánszky-utca 12. Irta: Armin és testvere es. es kir. öv. hangszergyárosok. Teljesen új hordókat 1000-tól 6000 literig szállít 6 korona ár mellett 100 literenkint önkiszárlást tart. BENKÓ M. PÉCS. Jogi alap vizsgára, vagy jogdolatra előkelő tudományú és ténnyel rendelkező joggyógyítók. Államlatot kor Doktoratus címet a kiadóhivatalba. 3300. Kitűnő szabóné kitűnően járta, öcsön olvált munkák, melyet asszjt lakásán készit. Irta: Renóvárdi. A kéreze kitűnő díszes, öv. Léopold Lipóté, Wessely-utca 54. III. em. 42. Parisienne tréss intelligens, instructo dérsie leçons de conversatons chez elle, aprés-midi ou le soir. Ee? „Parisienne distinguée” s l'excellente. Vadászgyerekek 2 darab Lancaster vadászgyerev. I. dró 16-os és 12-es Hubertus Sotler-féle rózsaszínű öv. Irta: Renóvárdi. Óvodá-utca 22. ajtó 7. Gyakoroknak könyvelek mellé ajánlokuk egy 5 réalt és két kereskedelmi végzettség könyvet és egy táblás ember. Szíves megkereséseket Schwartz Nándor Buda, II., Széna-tér 1. II. em. elnre kérek. Különbejárta szépen burtozott utcai szoba egy vagy két urnak szoptermel eladó. Irta: Renóvárdi. Teljesen új kijárat is nyertes. Ugyanott 1-2 ur ebédozást is kaphat. Dobány-utca 74. II. em. 29. M. kir. Államvasutak. Irzag.

Öt érdekes könyv! Babona és varázslat. A legújabb időktről a jelenkorról, a spritizás, magis titkok, a tudományvilágításában Irta: Dr. Lehmann Alfréd, a kopenhági egyetem tanára. Fordította Dr. Rauschberg Pál, 75 ábrával. Két kötet, vászonkötésben. Ára 12 korona. Előadások az idegélet világából. Irta: Dr. Laufener Károly. A nemrég elhunyt ki-váló tudós legújabb képszerű munkája. Öt táblával és 62 képpel. Egy kötet, vászonkötésben. Ára 4 korona.

A madarak hasznáról és káráról. Irta: Herman Ottó. Képpel ellátta: Csörgöy Titusz. Száz képpel. Ára 3 korona. Megrendelhető Lampel-Röbert (Wodianer F. es Fiai) es. es kir. udvari könyvkereskedésében Budapest, Andrassy-ut 21.

A magyar birodalom állatvilága. A magyar birodalomból eddig ismert állatok rendszeres listája. III. Arthropoda. Magyar és latin nyelven. Ára 35 korona. Irta: Dr. Alföldy Dénes. 28 ábrával és 9 táblával. Egy kötet, vászonkötésben. Ára 4 kor. 60 fill.